

DE PLATE

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate"

Vormings- en Ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE

het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE
Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad
dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het
Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 339, en nr. 3395.

Hoofredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende
bijdragen.

13e jaargang, nr. 12 december 1984.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE

DECEMBERACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige Kring DE PLATE heeft de eer en het genoegen
zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot een filmvoordracht
die doorgaat op : donderdag 20 december 1984 om 20u30

ONDERWERP : OUD EN NIEUW OOSTENDE FILMISCH GEZIEN.

Gebracht door : de CINECLUB Oostende, bij name van haar ondervoor-
zitter A. BAES en andere leden.

Om materiële redenen moest de oorspronkelijke aangekondigde voor-
dracht over de FILM TE OOSTENDE afgezegd worden. Wij verontschul-
digen ons hiervoor. U verliest echter niet aan de verandering want
vanavond brengt U de Oostendse CINE CLUB een reeks kortfilms over
uw stad. De 37 jaar jonge Oer-Oostendse Cineclub herbergt in haar
midden een reeks fervente amateurkneesten die zich in de loop van
de jaren, in het genre, op een internationaal peil wisten te hij-
sen. Van hen krijgen wij vanavond een 6-tal kortfilms te zien, die
U het Oostende van voor zoveel jaren als het Oostende van nu laten
zien. Als verrassing zit er zelfs een filmpje bij over .... Neen
we zullen het U niet verklappen. Komt U zelf maar even kijken. Zo-
als altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook de niet-le-
den van harte welkom.

J.B. DREESEN

TENTOONSTELLING : 1584-1984. 400 jaar Oostendse haven

Langs deze weg betuig ik mijn dank aan de leden die zich ingezet
hebben om deze tentoonstelling op te bouwen. Aan de heren G. CORNIL6
LIE, J.B. DREESEN, Jean Pierre FALISE, Fernand GEVAERT, Norbert HOS-
TYN, Jean HUYS, Emiel SMISSAERT, Gerard VANDAMME, Louis VANDECAS-
TEELE, Desire VAN DUYVENBODEN, Richard VERBANCK, Omer VILAIN, Gil-
bert VERMEERSCH, alsook Mevrouw Betty ... mijn hartelijke dank voor
hun inzet waardoor deze tentoonstelling op een minimum van tijd tot
stand werd gebracht.

A. VAN ISEGEHM

KERST- EN NIEUWJAARSAANBIEDING. "HET OUDE OOSTENDE EN ZIJNE DRIE-
JARIGE BELEGERING 1601-1604".

Door de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Oostende wordt ons een enige gelegenheid geboden om aan zeer aantrekkelijke voorwaarden het belangrijk werk van Edw. Vlietinck, "Het Oude Oostende en zijne Driejarige Belegering 1601-1604", aan te kopen.

Het boek werd in herdruk uitgegeven door de V.V.F. in 1975. De normale verkoopprijs bedraagt 900 bfr. Ter gelegenheid van de eindejaarfeesten biedt de V.V.F. het boekwerk aan tegen de gunstprij van 555 fr.

Enkele exemplaren zijn ter beschikking in ons HEEMMUSEUM in het Feest- en Cultuurpaleis. Te bevragen bij Gilbert VERMEERSCH of Desiré VAN DUYVENBODEN. Contante betaling.

Gelet op de uitzonderlijke voorwaarden en de waarde van het werk is het boek een geschikt gelegenheidsgeschenk.

Warm aanbevolen.

G.V.

LEDEN VAN DE KUNSTKRING OOSTENDE

De heer L. BAEYS, zoon van de vergeten Oostendse beeldhouwer Prosper BAEYS waarover in ons tijdschrift (DE PLATE nr. 1/1984 blz. 84/7 en 84/8) een uitgebreide biografie verscheen was gedurende jaren secretaris van de OOSTENDSE KUNSTKRING; Op mijn vraag naar de leden van de Kunstkring, die hij nog gekend had, ontvingen wij het hiernavolgende lijstje.

J.B.D.

Naanlijst van de Oostendse kunstenaars, vanaf de jaren 1900, die ik gekend heb.

BEULENS vader en zoon. Vader Beulens was een der medestichters van de Koninklijke Kunst Kring.

BAETEMAN Jan (bankbediende) BOEL Louis, BOEL, Pierre, Pieter Nicolaas BOEL, BAEYS Leopold (pentekenen) BULCKE Emiel, DE BROEK Jozef, stichter der K.K.O. alsook oud directeur van de Kunst Academie van Oostende. Jan DECLERCK stichter K.K.O. DELANOY, James ENSOR, Melle FAIGNAERT. GERBOSCH, Albert HAGERS, Jan HONGLINA, LUST René VITAL KEULLER, gebroeders DELARUWIÈRE, MICHIELS, MINNEBO, H. PROVE Hubert, PERMEKE vader en zoon, ROYON Louis, medestichter K.K.O. en ex-commandt RMT., ROYON Lucie, Mej. RUCLOUXI, dame JACQUART, SOREL Gustaaf oud bestuurder der Kunst Akademie Oostende en zoon Lino. SPILLIAERT Leon, TEUNISSEN Pieter oud brigadier bij de pompiers. VAN CUYCK Oktaaf en zijn broer Michel. VAN HESTE vader en zoon, VAN HOUCKE Arthur, VAN DE VELDE Charles. De gebroeders Pierre en Henri VERBEKE, VERVARCKE Albert, Pentekenaar en waterverf VAN TOURNHOUT M.

Beeldhouwers : BAEYS Prosper, PETIT, SLESSAERT, MINNEBO, Mej. HENNO R., SIMONS. Smedewerkers : MATHIEU

Velen van deze kunstenaars zijn reeds overleden. Waaronder verschillende beroemd werden. Of nooit hebben kunnen naam maken, of in de grote Oostendse vergeethoek zijn geraakt. Wat zeer jammer is, gelukkig zijn diegene die nog werken bezitten van die vergeten kunstenaars.

L. BAEYS BREDENE

84/205

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS -XLIX : ANTOINE SCHYRGENS

Gegevens uit de Burgerstand :

Pierre-Marie-Joseph-Antoine SCHYRGENS

Geboren te Liège op 27 september 1890 als zoon van
Théophile-Jacques-Joseph-Marie SCHYRGENS(+Seraing) en
Marie-Dieudonné-Josèphe LEBEAU (+Leuven).

Vader was een magistraat van Nederlandse origine.

Gehuwd met Simone-Marie COLSOULLE

Overleden te Oostende op 22 december 1981.

X X X

SCHYRGENS combineerde zijn studies als architect met teken- en schilderlessen. In 1914 behaalde hij te Liège het architectendiploma.

SCHYRGENS vervulde een actieve rol in het Oostends kunstleven tussen de twee wereldoorlogen.

Hij schreef kunstkritieken in het locale weekblad "Le Littoral" en in 1934 was hij samen met Gustaaf SOREL, Alphonse BLOMME e.a; herstichter van de toen totaal verkommerde Oostendse kunstacademie (1).

Van 20 tot 30 juni 1934 exposeerde Antoine SCHYRGENS in de "Cercle d'Art" te Oostende.

Op de kaft van de catalogus-brochure lezen we volgend proza van James ENSOR :

POUR LOUER ANTOINE SCHYRGENS EN PEU DE MOTS

Que vous dire. Vous êtes bon, vous êtes probe, vous travaillez comme quatre ; vous vous coupez en quatre pour défendre vos confrères, rare exception chez les peintres d'occasion ou dévorants du temps présent.

Combien vos qualités me touchent et m'émeuvent.

Picturalement parlant, je devrais consacrer à votre art un éloge farci d'adjectifs ronflants, chers aux critiques de tous les temps.

Une fleur de pensée poussée sur nos champs, chantera mieux vos louanges, et mon geste mesuré vous plaira davantage.

Schyrgens, soyons bons, voyons grand.

James ENSOR,
Ostende, juin 1934

De catalogus omvatte 21 nummers :

1- 4 : De Panne	14 : Vaart te Jabbeke
5- 9 : Sloep te Oostende	15-18 : Leuven
10-11 : Molen te Leffinge	19 : Landschap
12 : Kerkje van Mariakerke	20 : Sloep te Oostende (ets)
13 : Duinen	21 : Kerk (ets)

In december 1934 - januari 1935 exposeerde hij in een groepssalon onder het motto "Le Petit Tableau" in de Galerij Studio (Adolf Buylstraat, 36). Hij exposeerde er 3 "Sloepen te Oostende", 4 "Sloepen te De Panne" en een ets "De Sinte-Gertrudis te Leuven".

Bij gelegenheid trad hij op als affichekunstenaar, oa. voor de Oostendse velodroom en voor de Zeewijding. Hij tekende ook illustraties voor het tijdschrift "Oostende Thermal" 1934.

Op een Antony-foto uit augustus 1937 zien we SCHYRGENS in het Kurzaal te midden een gezelschap kunstenaars en kunstminnaars. We herkennen ook J. ENSOR, E. BULCKE (rechts van SCHYRGENS) en J. DE CLERCK (2).

SCHYRGENS was een voor zijn tijd druk reiziger : Hij bezocht Italië, Zuid-Frankrijk en Canada.

In 1957 liet hij zijn memoires publiceren. Hij gaf het boek de titel "Le monde inconnu des artistes" mee. 260 blz. dik en vol interessante gegevens over het Oostendse kunstwereldje tussen 1918 en 1940. Op de kaft prijkt een portret dat SCHYRGENS destijds van James ENSOR schilderde.

Tot kort voor zijn dood was de kranige, hoogbejaarde en praatlustige Antoine SCHYRGENS nog actief als kunstenaar. Bijna dagelijks kon men hem nog per fiets langs de Zeedijk of op het Staketsel zien, schetsboek en aquarelbenodigdheden bij de hand.

Zijn appartement, hoek Capucijnenstraat/Verloren Straat was een schrijn van kunstwerken en artistieke souvenirs in een lang, welgevuld leven vergaard.

Ondanks zijn hoge leeftijd liet niets zijn plots heengaan vermoeden.

Het Museum voor Schone Kunsten van Oostende bezit een aantal aquarellen van SCHYRGENS. Maar zijn werk vindt u vooral in tal van privéverzamelingen. Het zijn marines, portretten, straattaferelen, veelal in aquarel uitgevoerd.

N. HOSTYN

1. Op een foto in Y. VYNCKE, Kent u ze nog, de Oostendenaars ? zien we SCHYRGENS in gezelschap van leraars en leerlingen van de Academie, toen nog in de Noorse Stallingen ondergebracht.
2. Afgedrukt in N. HOSTYN, Emile Bulcke, Oostende, 1980.

VAN SIELEGHEM Joseph François Charles

1. °Leffinge 14 oktober 1788 +Eernegem 1 april 1861
  2. vader : Jean
  3. moeder : Françoise Questier
  4. echtg. : Marie Thérèse Questier
  5. beroep : notaris
  7. pol. loopbaan : prov. raad Gistel 1848-1854/1859-1861
- 1.2.3.4.5./Sebrechts

VAN VYVE Henri Edgar Frédéric Guillaume

1. °Brugge 1829 +Oudenburg 8 november 1905
  2. vader : Jean
  3. moeder : Julie Dhont
  4. echtg. : Mathilde Affenaer
  5. beroep : brouwer
  6. pol. strekking : katholiek
  7. pol. loopbaan : prov. raad Gistel 1887-1890
- 1.2.3.4.5./Sebrechts

VERBEKE Alois

1. °Aarnele 20 december 1834
  2. vader : François
  3. moeder : Françoise De Smet
  4. echtg. : Mélanie De Zutter
  5. beroep : nijveraar
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : Senaat V.D.O. 1892-1894/1905-1912
- 1.2.3.4.5./ R. Devuldere

VERDEYEN Georges

1. °24 december 1871
  2. vader : Jules Corneille
  5. beroep : advocaat komiteit Cercle Coecilia; komiteit Ass. lib. (-1889-1900); komiteit jonge liberale wacht 1903; lid Ligue lib. 1907; komiteit Union lib. 1912
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gem. raad 1908-1914
- 1.5./Rapport sur l'administration de la ville d'Ostende 1907
p. 23
- 3./Echo d'Ostende 19/7/1903 p.3,c

VERHAEGHE Charles Louis

1. °Elverdinge 14 april 1817 +Oostende 10 mei 1906
  2. vader : Pierre Dominique
  3. moeder : Barbera Desmadryl
  4. echtg. : 1. Marie Thérèse Lauwagie
2. Marie Thérèse Maertens Oostende 27/3/1888
  5. beroep : koetsenmaker of kleermaker
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gem. raad 2/9/1872 - ontslag 7/7/1880
- 1.2.3..5./overlijdensakte
5./Annuaire d'Oostende 1909, p. 217

VERHAEGHE Denis René

1. °Canegem 7 april 1843 +Oostende 10 november 1899
  2. vader : Milan Adolf
  3. moeder : Marie Louise Vandecasteele
  4. echtg. : Joséphine Pauline Baele
  5. beroep : hotelier, directeur van het kursaal
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gem. raad 30/3/1896-1899
- 1.2.3.4.5./overlijdensakte

VERHAEGHE Georges Denis René

1. °Oostende 5 april 1876 (+ Oostende 1936)
  2. vader : Denis René
  3. moeder : Joséphine Pauline Baele
  5. beroep : geneesheer
komiteit Union lib. 1912
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gen. raad 1980-1912
schepen 1/1/1912-1914
- 1.2.3./geboorteakte
5./Noch nu noch nooit 1903 p.2,d

VERHAEGHE Louis François

1. °Ieper 9 september 1811 +Oostende 10 mei 1870
  2. vader : Charles Eugène
  3. moeder : Barbe Cecile Denorme
  4. echtg. : Hortence Lanszweert
  5. beroep : geneesheer
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gem. raad 1852-1863
- 1.2.3.4.5./overlijdensakte

VERKEEREN Leopold Louis

1. °Waregem 20 november 1831
  2. vader : Jean Baptiste
  3. moeder : Julie Bernadine Dauman
  4. echtg. : Marie Jesuffrad Oostende 4/3/1862
  5. beroep : veekoopman
erevoorz. Vlaamse koorzangmaatschappij (1)
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gen. raad 6/1/1891-1/1/1900
- 1.2.3.4.5./huwelijksakte
(1) Oostende's belangen 7/11/1895 p.1,a

WIELAND, Auguste

7. pol. loopbaan : Burgemeester 10 floréal VI-22 Thermidor
(29.04.1798-9.08.1798)
vervangend lid Nationaal Congres
Geneenteraadslid 1830-1836

WILLEM Désiré

1. °Gistel 22 september 1850
  2. vader : Edouard
  3. moeder : Rosaly Marly
  4. echtg. : 1. Lucie Lams Oostende 16/2/1879
2. Marie Brunet Oostende 15/5/1888
  5. beroep : bediende : herbergie
luitenant adjudant majoor bij burgerwacht; voorz.
Vlaamsch Verbond
  6. pol. strekking : liberaal
  7. pol. loopbaan : gen. raad 30/3/1896-1914
- 1.2.3.4./huwelijksakten
5./ in 1e huwelijksakte, L. Lams : herbergierster, Willem bediende
in 2e huwelijksakte Willem herbergier.

YSENGRIN, Jean-Baptiste

1. °Oostende 25 november 1785 +Oostende 19 februari 1845
2. vader : François Maria Joseph
3. moeder : Marie Joséphe Callens
4. ongehuwd
5. beroep : notaris
6. pol. strekking : unionistisch
7. pol. loopbaan : schepenen 1831-1836
gen. raad 1836-1845

1.2.3.4.5./overlijdensakte

- EINDE -

Willy MAERVOET

N.v.d.r. Onze oprechtste dank aan de heer W. Maervoet die ons toestemming verleende zijn proefschrift over de Oostendse politici in ons tijdschrift op te nemen.

KIESSTRIJD TE OOSTENDE

Ik kreeg kennis van een oproep tot de kiezers voor de gemeenteraad, dat moet in het begin der jaren dertig geweest zijn.

Het "manifest" heeft het formaat en de vorm van een doodsbrief en op de adreszijde is met de hand geschreven :

enige kandidaat :

Mijnheer August Vanderbeke
Coiffeur de Dames
Vindictivekaai

Oostende - België.

Dat moet onze fameuze "Col en Manchette" geweest zijn die zich toen, opgestoot door een bende "farceurs" kandidaat stelde voor het burgemeesterschap (inderdaad - en we hebben nog wel andere gasten gehad die het zover gebracht hebben) van Oostende.

Over Meneer August moet ik niet verder vertellen, dat deed kollega Omer Vilain al lang geleden reeds in zijn wandeling "Langs 't hard zand".

Maar wat belofde de nieuwe partij de "Farcisten" toen aan de toekomstige kiezers ?

Hier volgt de tekst van het "Manifest der Farcisten"

Waarom niet !

Wij zien Klerikalist, Socialisten, Liberalisten, Vossisten en nog veel andere artiesten, ten strijde trekken om ons lief stadhuis (eene fameuze melkkoe) te veroveren waarom wij Farcisten zouden wij het ook niet wagen te meer dat wij van de zegepraal overtuigd zijn en dat wij alléén in staat zijn onze medeburgers te helpen in de tegenwoordige toestand.

O N S P R O G R A M ?

Wij beloven alles !! Vrijheid voor eenieder !!

Politiek : Wij zijn van alle gedachten, zelfs vliegende - Elke opinie staat vrij en wordt in onze partij geëerbiedigd.

Talen : Voertaal op 't stadhuis : Volapuk of Esperanto wij Farcisten spreken alle talen zelfs "Chipeneez".

Vrouwen : Wat hun betreft, wij houden er aan ze bij tijd en leed te ondersteunen en bij te staan in alles wat mogelijk en onmogelijk is, voldoening geven op alle manieren en hun toelaten hun huishoudelijk budget klaar te spelen : Wit brood 2 voor 1 frank / Patatten 50 centiemen het steen, goedkoop vleesch, goedkope visch (bijzonder kabret). Beste boter 10 frank per kilo (om de visch te bakken). Engelsche Lambton koolen a 5 frank de zak.
Maximum prijzen van alle eetwaren
Afschaffing der vervloekte alkooldwet, de goede pinte en

een goeie borrel van vroeger aan een kluite
Afkeuringe van alle verschingen en allerhande namaaksels

Financiën : Hulp aan aristocratie (High Life) en nieuwe armen, zoo-
wel als de proletariërs, allen zullen welkom zijn aan
't kantoor van Stadsontvanger.

Wij kennen een Beersteen die ons vijftig millioen geeft
(leening voor 99 jaren zonder intrest).

Stadsbestuur : Wij zullen ons mandaat gratis voor niet uitoefenen
en ons vergenoegen met den afval.
Dezen die er te veel zijn zullen weggezonden worden,
deze die er ontbreken opvullen, ze seffens vast be-
noemen en allen 25 % opslag geven.

Onderwijs : Verplichtend, maar eenieder is vrij zijne kinderen of
die zijner vrouw naar de school te zenden zijner keus.

Feesten : Alle dagen muziek (baladeuse) schoppers, stampers, loo-
pers en alles wat leute bijbrengt.
Tweemaal 's jaars foore op de Groote Markt
Mastklimmingen en ringstekingen in de kleine en korte
straatjes.
Wit en zwart in de Kapellestraat - Eierslaan in de Adolf
Buylstraat.
Drie weken Karnaval (het is toegelaten alle dagen te
maskeren)

Spelen : Hoe meer hoe liever - vrij onder alle opzichten.

Wijkverbeteringen : De straten der populaire wijken goed en netjes
onderhouden, zwendokken oprichten : Butterpit,
Kroontje, Blauw Kasteel, Liefkemoreshoek, enz.
In die wijken vliegevangens plaatsen, en een
einde stellen aan alle geurige uitwasemingen.

Vee : Afschaffing van 't doodsteken - Verbod de m.. de beesten te
stroopen - en op den rooster te leggen, afschaffing van de
bloedpompe.

Yzernijverij : Afbreken van de oorlogsvloot, met de afval eene
Monumentede en Kolossaale brug bouwen over de nieuwe
vissershaven.

Visscherij : Doorbreken der sluizen tot een 't Waterhuis om de
schepen toe te laten binnen te varen bij alle tij net
als te Nieuwpoort.
Aanvoer van minstens 10 stoomtrawlers per week, met
een beetje van alles, omdat ze 80 tot 100 duizend
franken per reis opbrengen, om toe te laten de vloot
te vergrooten en de vischhandelaars niet gedwongen
zouden zijn zich op een ander te voorzien.
Voor de bootjessjouwers de minimum prijzen inbrengen,
garnalen 15 frank per kilo. Sprot bij groote vangst
50 fr. en bij geringen vangst 100 fr. per kilo.

Hoop : Wij koesteren de hoop dat alleman voor ons zal stemmen en ons wit puntje zwart maken.

De Farcisten

STEMT ONDER N° 7

N.B. : voor wie de toestand van die jaren gekend en/of beleefd heeft zit er wel een hoop humor (hoewel niet altijd van de fijnste kant) in dit manifest. En voor wie nog te jonge is en maar van horen zeggen weet of niet : er is niets nieuws onder de zon en de politiekers beloven nog altijd hetzelfde wat ze vijftig jaar en meer geleden beloofd hebben . 't Zijn maar de kiezers die zich laten vangen.

Jef KLAUSING

BOEKEN :

Hoe men over Oostende schrijft :

Door de uitgeverij PVF verscheen in 1980 een boek "La Belgique" door P. de BOISDEFFRE.

Natuurlijk waren we benieuwd wat er over Oostende te lezen stond.

Dat we even gefronst hebben bewijzen volgende passussen :

p. 192 : "De plus, la ville ne manque pas d'atouts "culturels" : un hippodrome tout neuf ; deux parcs, dont l'un est charmant (le parc Léopold, 8 ha), l'autre très vaste (le parc Marie-Antoinette, 50 ha : un petit bois de Boulogne)..."

Dus ons hippodroom is een "atout culturel" en hoeveel namen zal men ons Bosje nog geven ?

p. 193 : "Cependant, comment s'enthousiasmer pour une ville d'eau ou les maisons ont six étages, où les terrasses des cafés, l'été, sont inaccessibles, où l'on fait la queue devant les magasins comme à Londres...?"

Nog een geluk dat de auteur niet geschreven heeft "zoals in Moskou"!

O.V.

PIERCONSTRUCTIES

Door de Kring voor Heenkunde Dr. Van Danne uit Blankenberge werd een belangrijk werkje uitgegeven over "Pierconstructies te Blankenberge", geschreven door R. BOTERBERGE. Voor onze kustgeschiedenis-liefhebbers aan te bevelen.

Prijs 2+0 fr. + 40 fr. port : Te bestellen bij hogervermelde Kring
Rek. nr. 068-0939170-+3.

O.V.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXV :
"HULDE AAN LEON SPILLIAERT" VAN BEELDHOUWER GERARD HOLMENS
----- (PLANTSOEN CANADAPLEIN) -----

Dit beeld werd door de Vlaamse Toeristenbond bij de Oostendse beeldhouwer Gerard HOLMENS besteld met het oog op plaatsing te Oostende in 1964, het fameuze jubeljaar "Oostende 1000". Het initiatief kwam van toenmalig VTB-voorzitter Jozef VAN OVERSTRAETEN.

In "De Toerist", halfmaandelijks orgaan van de V.T.B., jg. 44, N° 17, sept. 1964 was er heel wat te doen over Oostende, Spilliaert en beeldhouwer HOLMENS. Het is dan ook voornamelijk uit deze publicatie dat we hebben geput om deze bijdrage te stofferen.

Over de man die door dit monument gehuldigd werd, nl. kunstschilder LEON SPILLIAERT (1881-1946)

-----
kunnen we kort zijn : er zijn immers al te veel publicaties over zijn leven en werk voorhanden en bovendien vlot toegankelijk voor de geïnteresseerde lezer (1). Zinloos dus om dat hier nog eens allemaal te herkauwen.

Over de beeldhouwer
GERARD HOLMENS (°Oostende, 1934)

een tekst van kunstcriticus P.J. GUILLEMIN, in 1964 afgedrukt in het geciteerde VTB-tijdschrift, nu 20 jaar geleden :

"In september wordt hij dertig en toch heeft hij al vijfmaal zoveel beeldhouwwerken staan in alle hoeken van Vlaanderen. Ver buiten onze gouwen is hij trouwens bekend en zolang is het niet geleden dat wij hem bestempeld lazen als een natuurtalent dat "das allbewegliche Plasma in eigene Formbahnen drängt". Beeldhouwen doet hij sedert 1952 en dat kun je hem zeker aanzien ; onder een niet te disciplineren hardos zit er een bleek gezicht dat, rond de twee scheutjes vlam, het steengruis voor immer in de poriën heeft genomen.

In 1961 kreeg hij zijn eerste grote tentoonstelling in het Kursaal te Oostende. Een revelatie, die tentoonstelling, die veler mond deed openvallen. Daar stond een deel van Holmens' werk sedert 1958 te zien en over dat deel schreef Marcel Duchateau : "Schier elk beeld vertegenwoordigt een precies te lokalizeren stadium van het ontwikkelingsproces, dat Holmens van het figuratieve naar het niet figuratieve bracht. Voor haarzelf levert dergelijke ontwikkeling het bewijs dat Holmens een geboren beeldhouwer is, met andere woorden dat de groei van zijn kunst door inwendige factoren wordt geleid en niet door uitwendige invloeden..."

Wie thans het atelier van Holmens bezoekt zal er, in open lucht,

een stukje bevestiging vinden van wat Duchateau vier jaar geleden schreef. In zijn evolutie is Holmens een paar etappen verder geraakt, zonder sprongen, doch met de verstrengeling van twee figuren (waaraan Duchateau het kenmerk zag van Holmens werk) heeft de beeldhouwer afgerekend. Men heeft net de indruk dat de man zich een tijd lang heeft stuk gehouwen in diepten, holten en lianen, zegge in kronkelingen, die zijn techniek aanzuiverden, doch tevens peilingen waren naar een nieuwe dimensie. Om dit zoeken te belichten kunnen wij verwijzen naar een stukje dat Flaubert, anno 1874, schreef in "La tentation de Saint-Antoine". Daarin zei de prozalist : ik zou willen vleugels hebben en een schors, ik zou ook een slurf willen en als een slang zou ik mijn lichaam graag kronkelen. in duizend deeltjes zou ik willen wegspringen, lucht zou ik willen zijn in de lucht, en ik zou me als een plant willen ontploien, ik zou willen schitteren als het licht, mij in alle vormen terugvinden, ieder atoom doordringen en tot in het diepste wezen van de natuur neerpeilen..." Zo vinden wij bij een realist van de negentiende eeuw de nood aan metamorfoze terug, die een echt kunstenaar eigen is. Diezelfde nood aan wijziging en "ver-leven" vinden wij wellicht ook bij Holmens, en wel bepaald in zijn streven om in harde steen het innerlijk en geheimzinnigssamenhangen van het scheppingselement weer te geven. Vroeger met lianen, holten en diepten, nu met palen en hoogoplaaiende scheuten leven.

Van Holmens zelf zul je het niet te weet komen. Wél zal hij je zeggen dat hij (wildzang van natuur) nooit van sprongen heeft gehouden en dat men met die sprongen trouwens vaak in het slijk buitelt. Hij houdt er op los (in "taille directe" heet het), palen, plantaardige elementen en organen. Hij zoekt en houdt, houdt en zoekt, en tevergeefs tracht hij dat zoeken onder woorden te brengen. Hoe moet je in godsnaam aan een leek iets vertellen dat je zelf alleen in steen kunt zeggen ? Toch iets, één element : "Ik hou van continuïteit, in het leven en in mijn werk, ik hou van volheid, weet ge, van iets dat zo vol en af is dat het uit diverse hoeken kan worden gezien als zoveel stukjes van eenzelfde eeuwigheid... Ja, die eeuwigheid was er natuurlijk te veel, verdraaid, met die woorden loopt het bij mij altijd mis... "

Na die uitloper in het rijk van de theorie hebben wij Holmens gepolst over zijn Spilliaert-beeld dat hij, in opdracht van de Vlaamse Toeristenbond, thand aan het houwen is. In witsteen op een sokkel in arduin. Zijn woorden : "Ik kende Spilliaert natuurlijk, doch sinds weken ben ik hem gaan bestuderen en opnieuw bekijken. Eerst heb ik aan drie horizontalen gedacht die een samenvatting zouden brengen van water, land en lucht. En aan een geabstraheerde zee. Ik had het geval echter te literair bekeken en dan ben ik maar opnieuw naar de doeken van Spilliaert gaan zien. En ik heb dan begrepen dat ik het er vooral niet moest op aanleggen een Spilliaert te maken..."

Het moet een hulde worden, niet ? Daarom moet het in de hoogte gaan, elegant zijn en aristokratisch, zoals Spilliaert zelf was... In het monument moet er eenzaamheid zitten, sierlijkheid en een zekere koude, die bij nader bekijken toch warm aandoet... Praktisch zal het er als volgt uitzien : een grote paal en daarboven een perspektief waaruit ik hoop alles te halen wat diepte heeft. Je weet wel, die vreemde en poëtische diepte die in alle werken van Spilliaert te vinden is... En nu werken, Holmens, werken, jongen, want zo'n opdracht krkijgt men slechts één keer in een leven : in steen doen leven het vreemde talent en de ziel van een kunstenaar die leefde waar wij nu leven..."

Dat zei Holmens, die in september eerst dertig wordt." (2)

GUILLEMIN's artikel was geïllustreerd met interessante foto's waarbij we HOLMENS het huldemonument zien kappen.

X X X

Op zondag 20 september 1964 werd het "Huldemonument Leon Spilliaert" ingehuldigd in de plantsoenen van het Canadaplein. Het programma van de feestelijkheden namen we over uit "De toerist"

DE V.T.B.
HULDIGT

Leo
Spilliaert
te Oostende op zondag, 20 september

Naar aanleiding van de viering van het duizendjarig bestaan van Oostende, organiseert de V.T.B. een grootse huldiging van de grote Oostendse schilder Leo Spilliaert te Oostende.

11 uur : In het Stedelijk Muzeüm, Feestpaleis, Wapenplein, opening van de tentoonstelling, gewijd aan werken van Leo Spilliaert.

12 uur : hoek Hendrik Serruyslaan-Vindictivelaan, tegenover het Gerechtshof, onthulling van het monument opgericht ter ere van de Oostendse kunstschilder, wijlen Leo Spilliaert. Dit 4 m hoge witstenen monument op blauwstenen voetstuk, dat vervaardigd werd door de Oostendse beeldhouwer Gerard Holmens, wordt door de V.T.B. aan de stad Oostende geschonken. Tijdens deze plechtigheid wordt opgetreden door een zangkoor, terwijl toespraken worden gehouden door de hr. Jozef van Overstraeten, voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond, en de hr. Jan Piers, burgemeester van Oostende.

N. HOSTYN

Nota's :

1. Leon Spilliaert (tentoonstellingscat.), Parijs (Grand Palais), 1981
Leon Spilliaert (tentoonstellingscat.), Brussel (K.M.S.K.), 1982
F.Cl. LEGRAND, Leon Spilliaert, Tielt (Lannoo), 1981.
X. TRICOT, Leon Spilliaert (1881-1946). Catalogus van zijn grafisch werk, Oostende, 1982.
2. Nopens G. HOLMENS :
Steen in de hedendaagse Belgische kunst (tentoonstellingscat.), Brussel (Atelier 340), 1983, p. 121.

"RUIMTELIJKE ZELFSTANDIGHEID" VAN GERARD HOLMENS-XXVI (LEOPOLDPARK)

Wie in de Leopold II-laan wandelt ter hoogte van het Leopoldpark, ontwaart op zeker ogenblik in de pelouse op de helling nabij de vroegere Trinkhall een abstract beeldhouwwerk op een hoge sokkel.

Het beeld is een min of meer bolle vorm, verlevendigd door een aantal uitsteeksels en inkappingen die als het ware een tegenbeweging voor genoemde uitsteeksels vormen.

Het is een sculptuur in blauwsteen van ca. 150 x 150 x 150 cm, met sokkel 4 m hoog.

De auteur is, net als van het hiervoor besproken Spilliaertmonument de Oostendenaar Gerard HOLMENS.

Hij kapte het in 1962 en doopte het "Ruimtelijke Zelfstandigheid". Het beeld is in feite eigendom van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst, vroeger te Ieper, binnenkort te Oostende.

Zoals alle beelden in het park heeft het vroeger "een wandeling" gemaakt : inderdaad, de eerste standplaats, in de zestiger jaren, was op de Albert I-Promenade ter hoogte van "Petit Nice".

N. HOSTYN

ENSORIADES

Door het Willensfonds te Blankenberge werd een kunstmap uitgegeven onder de titel "Ode aan de zee : Ensoriades".

Deze map omvat gedichten van Erik VAN RUYSBELK, Karel JONCKHEERE, Paul SNOEK, Hugo CLAUS en Christine D'HAEN met een inleiding van Anne Marie MUSSCHOOT. De map omvat tevens 6 prachtige tekeningen "Ensoriades" in verband met Oostende door Oscar BONNEVALLE met een inleiding "Ensor en zijn Oostende" door Omer VILAIN.

De map kost 400 F. en kan besteld worden bij het Willensfonds Blankenberge mits storting van 400 fr. + 80 fr. port op rek. nr. 280-0493972-84 van het W.F. Blankenberge.

O.V.

BEKNOPT OVERZICHT

De documentatie die ik voor mijn Gneisenau-artikel verzamelde, verwerk ik hier tot een bondig overzicht. Veel technische details en heel precieze situering van alle batterijen moet je dus niet verwachten. Ook mijn bronnen schieten daarin te kort. Nummers 2, 3 en 4 van de bibliografie, achteraan afgedrukt, werden mij bezorgd door de heer D. Van Troostenberghe uit Middelkerke, waarvoor ik hem hartelijk dank. De meeste informatie haal ik uit Massot en uit T'Sas, wiens studie (met aanvullende bibliografie) op het werk van Massot steunt.

De gigantische verdedigingsgordel die vanaf 1915 onder de leiding van admiraal Schröder op onze kust werd aangelegd bevatte, be-nevens bunkers, mitrailleursnesten, observatieposten, prikkeldraad, enz. 34 batterijen met in totaal 129 vuurmonden. Die batterijen, verspreid van Raversijde tot de Hollandse grens, over een afstand van ca. 40 km, vielen uiteen in 2 groepen :

A. batterijen die een vijandelijke vloot op afstand moesten houden of een bombardement van uit zee moesten beantwoorden. Zij stonden goed verdoken opgesteld achter de duinen. Enkele daarvan beschoten ook het front bij Nieuwpoort.

Hierbij weze opgemerkt dat in een duel, met gelijke wapens, tussen batterijen en grote vlooteenheden, de laatste kwetsbaarder waren wegens het manœvreren in een gevaarlijke navigatiezone.

B. batterijen die allerlei aanvallen op de kust, waaronder pogingen om havens te versperren, moesten afslaan. De stukken hiervan stonden in de duinen of op de dijk.

Wat onze havens betreft, veel belangrijker dan Oostende en Blankenberge was voor de Duitsers Zeebrugge. Hun Hochseeflotte vermeed een rechtstreekse krachtmeting met de Engelse vloot maar hield ze daardoor altijd bezig. Anderzijds waren de Geallieerden sterk gehinderd door de Duitse duikboten die in Zeebrugge een geduchte basis hadden.

In het hiernavolgend overzicht wordt de kust duidelijkheidshalve in sectoren ingedeeld.

Sector Nieuwpoort - Raversijde

In het duinengebied tussen Nieuwpoort en Westende, doorsneden door talrijke loopgraven, stonden geen batterijen.

In Augustus 1917 waren 2 "kurze Marine Kanonen" (42 cm) - in mei dat jaar, na een desastreuze beschieting door de Fransen, weggehaald uit de sector van de "Chemin des Dames" (noordelijk Aisnefront) - in de duinen bij Middelkerke opgesteld. De activiteiten van die lastig te hanteren houwitsers was van heel korte duur want, door een Engelse vlieger opgemerkt, werden ze al na enkele dagen uitgeschakeld.

De 2 kolossen werden tenslotte vervangen door 'n mortier van 280 mm, opgesteld in een onderaardse bunker in Westende, oostelijk van de huidige Strandlaan. Verder stond er dichterbij Middelkerke, eveneens in de duinen, een stuk van 170 mm, met een draagwijdte van 24 km. Het was gemonteerd op wielen en werd na het schieten naar een schuilplaats, op 100 m afstand, gerold.

Sector Raversijde - Oostende

Van hier tot de Hollandse grens slingerde zich een reusachtige keten van batterijen, voorzien van talrijke schuilplaatsen en efficiënt verbonden met hoofdwegen. Ze werden aangeduid door persoonsnamen of door toponiemen.

In dit overzicht krijgen ze een nummer, wordt het aantal stukken met hun kaliber genoteerd; verder meestal summier technische details, de groep waartoe ze behoren en hun standplaats (vaak slechts bij benadering).

1. Aachen - 4 x 150 mm - onder gepantserde torentjes, met centrale spilgroep B - in de duinen van Raversijde
2. Antwerpia - 4 x 105 mm - op beschermd affuit, met centrale spil - groep B - een beetje oostelijk van de "Aachen", in de duinen.
3. Beseler - 4 x 150 mm - gepantserde halve koepels, centrale spilkonden op vliegtuigen schieten - groep B - in de duinen tussen Raversijde (oostelijk van de Zeelaan) en Mariakerke, genoemd naar generaal Hans H. von Beseler (1850-1921) die in oktober 1914 Antwerpen veroverde.

In O.D.B. (p.467) staat (vertaald) een beschrijving van de batterij door een oorlogscorrespondent ("Kölnische Volkszeitung, 1917) waarin de auteur de bijzondere netheid van de stelling prijst (veel groen, bontgekleurde hofjes, moestuin met konijnen en pluimvee).

4. Cecilia - 4 x 150 mm - gepantserd - groep B - in de duinen van Mariakerke, westelijk van de Dorpsstraat. Een stuk stond slechts 100 m van het oude Duinenkerkje dat veel schade leed door de losbrandingen. - Misschien genoemd naar Cecilia von Mecklenburg-Schwerin, de vrouw van de Duitse kroonprins.
5. Oldenburg - 4 x 170 mm - gepantserd - groep A - bijzonder doelmatig gecamoufleerd : bunkers voor manschappen en munitie, met valse daken. Het geheel wekte de indruk van geïsoleerde woningen. T'Sas merkt over die batterij op : "... aurait été ignorée au front belge" - Ze was gelegen in Leffinge, op ongeveer 1,5 km zuidelijk van de Nieuwpoortse Steenweg en ca. 1 km westelijk van de Kalkaartsweg en van het Groot Kalkaartsleem.

Oscar Verstegen die op die hoeve werd geboren in 1897 en er verbleef tot 1934, vertelde mij dat de batterij zich gedeeltelijk op de huidige stortplaats (van de gemeente Middelkerke) bevond, dus tegen Wilskerke, en niet vóór 1916 werd opgericht. De "Oldenburg" werd waarschijnlijk genoemd naar het vroegere groothertogdom van die naam, in noordwest Duitsland.

N.B. Afzonderlijk vermeld ik hier nog - want buiten de kustzone gelegen - de stelling Pommeren, m.a.w. Lange Max, geïnstalleerd op het gehucht Leugenboom (Koekelare) in 1916. Een reus van 380 mm, met een loop van 17 m, die Duinkerke beschoot. Tot 1940 nog een publieke bezienswaardigheid.

6. Tirpitz - 4 x 280 mm - groep A - in de volksmond : de batterij Hamilton omdat ze gelegen was bij de hoeve van die naam, aan de Elisabethlaan (ongeveer tegenover de Cl. Wante-kliniek). In Oostende ongetwijfeld de best bekende batterij.

De 4 kanonnen met stalen pantsering stonden, zuidelijk van de vroegere Leffingestraat (tussen de huidige Eigen Haardstraat en Meidoornstraat), achter elkaar, van oost naar west, ieder in een betonnen kuip van 13,5 m diameter, 2,5 m diep. Ze konden in alle richtingen schieten maar waren bij voorkeur gepointeerd op het Nieuwpoortse front. Op ca. 1.000 m lagen 2 bunkers voor de munitie. Een spoorweg (0,60 m) verbond de batterij met de lijn Oostende-Middelkerke. Voor het bedieningspersoneel waren er 2 schuilplaatsen voorzien. Per stuk was er 1 officier, 2 onderofficieren en 21 man. Een observatiepost op de dijk, met telemetrische apparatuur, was telefonisch met de batterij verbonden. De indrukwekkende stelling werd genoemd naar Groot-Admiraal Alfred von Tirpitz (1849-1930), schipper van de Hochseeflotte en voorstander van de onbeperkte duikbootoorlog.

Hier mag ik een ironische grap van onze nationale geschiedenis niet verzwijgen. Die zware kanonnen van de Tirpitzbatterij waren (samen met 4 andere van hetzelfde kaliber) in juli 1909 door de Belgische regering besteld bij de firma Krupp in Essen. In 1912 werden ze betaald maar... op verzoek van onze regering door de leverancier in bewaring gehouden. Tot ze in 1915 in het Oostends Westerkwartier hun bestemming vonden !

De boven geciteerde Duitse oorlogscorrespondent bewondert natuurlijk de machtige batterij. Fier bericht hij dat ze in januari 1916 een observatiepost op de grote kerk van Nieuwpoort vernietigde, dat ze al hoge bezoekers ontvangen heeft en een eendenvijver bezit uit een granaattrechter door een Engelse obus ontstaan (O.D.B. p.467-468).

De batterij werd inderdaad dikwijls beschoten.
Bij de bevrijding werd de Tirpitz dramatisch beroemd door de afschuwelijke dood van jonge kerels die achteloos met oorlogstuig gespeeld hadden (O.D.B. p. 530.537.538).

Sector haven van Oostende

7. Gneisenau - 4 x 150 mm - met halfcilindrische torentjes en centrale spil - groep B - op de dijk vóór het Palace Hotel - (zie mijn Gneisenau-artikel, De Plate, 13e jg. nr. 10, oktober 1984) (Zie fotoblz. p. 19)
Bij het gewezen poedermagazijn, aan de noordoostkant van de haven, stonden 3 kleinere batterijen (alle : groep B) opgesteld ter verdediging van de haven.
8. Eylau - 2 x 52 mm - genoemd naar Preussisch Eylau, 40 km ten zuiden van Königsberg (nu : Kaliningrad) waar op 8.2. 1807 een bloedige slag plaatsgreep tussen Russische en Pruisische legers enerzijds en Napoleontische troepen anderzijds, met verlies van ca. 18.000 man bij ieder van de partijen.
9. Pulver - 4 x 88 mm - zo vertaal ik "Poudriere" de term waarmee die batterij bij Massot en T'Sas wordt aangeduid.
10. Friedrich - 3 x 88 mm - misschien genoemd naar een zoon van de Duitse kroonprins, Friedrich, geboren in 1911.
11. Hindenburg - 3 x 280 mm - de stukken stonden, ieder sterk gepantserd, op een halfcirkelvormig plateau, georiënteerd naar zee. Deze tegenhanger van de Tirpitz lag, landinwaarts, vóór het fort van Napoleon. Wegens de ouderdom van het materieel (model 1887) geklasseerd in groep B. Genoemd naar de overwinnaar van Tannenberg (augustus 1914), maarschalk Paul von Hindenburg (1847-1934).
De batterij was klaar in april 1915 en bleef, anders dan Tirpitz, gevrijwaard van bombardementen. Het nabije fort, een geschikte schuilplaats, was met alle comfort ingericht. "Duitse wilskracht", schreef de oorlogscorrespondent (zie Beseler en Tirpitz), "heeft in de kazematten van het vervalten, verzand en overgroeid fort een gezellige bierkelder voor officieren en soldaten geïnstalleerd". (O.D.B. p.468). Meer dan een bierkelder, want de Duitsers hadden het opgesmukt met meubels, tapijten, schilderijen, sculptuurwerk, bijgesleept uit de nabije villa's, en het zelfs verfraaid met allegorische fresco's.

DE BATTERIJ GNEISENAU

Drie zichten van de Batterij Gneisenau (1914-1918)
nabij het Palace Hotel. (foto's uit de jaren 1919-1920)

Als een uniek oorlogspaleis kreeg het veel illustrer bezoek o.a. de koning van Saksen, prins Sigismund (neef van de keizer), admiraal Schröder, maarschalk Hindenburg en de keizer zelf.
(zie : C. Loontjens, Le Fort Napoléon. Son histoire. Le musée. Ostende, 1933).

Sector Bredene - Zeebrugge

12. Irene - 4 x 150 mm - groep B - bij het militair hospitaal, oostelijk daarvan, in de duinen van Bredene - ironische naam voor een moordtuig - misschien genoemd naar Irene von Hessen, schoonzuster van de keizer.
13. Preussen - 4 x 280 mm - scheepskanonnen - groep A - zuidelijk van de "Irene" - ook genoemd Turkijen naar het gehucht waarop de batterij stond.

N.B. T'Sas vermeldt nog "Schlesien" - vermoedelijk 4 x 280 mm - een batterij die, volgens een Duits document van 1 september 1918, ter hoogte van de Blauwe Sluis moest opgericht worden.

14. Deutschland - 4 x 380 mm - scheepskanonnen - groep A - ook genoemd Jacobinessen, naar de naam van een nabije hoeve. Het was de machtigste batterij van de kust. Ieder kanon stond gemonteerd in een betonnen kuip van 20 m diameter. Slechts één stuk bezat een schutkabine met een pantsering van 65 mm dikte. Aan de gigantische constructie, begonnen in september 1915, werkten 700 werklieden, waaronder ook Russische krijgsgevangenen. De laatste van de enorme schuilplaatsen was slechts in juli 1918 voltooid (zie O.D.B. p. 469-472). De batterij was omringd, niet alleen door prikkeldraad, maar ook door een dubbele gordel van rooktoestellen (zgn. Nebeltrommel, in totaal 172) op respectievelijk 500 en 1.000 m afstand. Ze was weinig bedrijvig, het meest de laatste dagen vóór de bevrijding, nl. op 15, 16 en 17 oktober 1918. De grootste obussen wogen 750 kg, waren 2 m hoog en konden 45 km ver geslingerd worden. Om de 3 minuten een schot. Enkele uren na het onklaar maken der stukken en het vertrek der Duitsers werden ze door Belgische troepen bezet. Nog jaren na de oorlog werd de ontzagwekkende batterij druk bezocht. Een van de bunkers diende lange tijd tot museum.
De uitgestrekte batterij stond eigenlijk te paard op Klemskerke en Bredene. De stukken lagen aan weerszijden van de huidige Batterijstraat die de twee gemeenten verbindt. In de nabijheid van de gewezen hippodroom van Bredene.

Het Jacobinessenhof, waaraan de batterij zijn bijnaam ontleende, bevindt zich bij het kruispunt van de Zandstraat en de Klemskerkestraat (Bredene). De hoeve behoorde oorspronkelijk aan de Jacobinessen of Dominikanessen uit Brugge. Hun klooster was in 1284 in Assebroek gesticht onder de naam Engelendale. In 1572 werden ze verjaagd door de Geuzen en trokken naar hun refugehuis in Brugge waar hun (nieuw) klooster, begonnen in 1597, afgeschaft werd door Jozef II in 1783 (zie A. Duclos, Bruges. Histoire et Souvenirs, Bruges, 1910, p. 575). Tijdens de Tweede W.O. schuilden inwoners van Bredene in de grote ongeschonden gebleven bunkers van de vroegere batterij. Van al dat geweld is nu niets meer te zien. Alleen bij bejaarde Bredenaars leven nog de herinneringen daaraan.

15. Hannover - 4 x 280 mm - groep A - ook genoemd De Haan - oostelijk van de badplaats - T'Sas vraagt zich hier af of dat niet de andere 4 kanonnen waren uit de beruchte bestelling van 1909 (vgl. Tirpitz).
16. Hertha - 4 x 210 mm - groep B - oostelijk van Wenduine - in de duinen - genoemd naar de Germaanse aardgodin (die eigenlijk Nerthus heette).
17. Hafen - 4 x 80 mm - groep B - oostelijk van de "Hertha".
18. Hessen - 4 x 280 mm - groep A - ook genoemd Donkerklok naar de naam van een nabije hoeve - tussen Uitkerke en Lissewege.
19. Kaiserin - 4 x 150 mm - groep B - oostelijk van Blankenberge - in de duinen
20. Mittel - 4 x 105 mm - groep B - oostelijk van "Kaiserin".

Sector van Zeebrugge

21. Groden - (of : Grooten) - 4 x 280 mm - groep B - westelijk van de havendam - die 4 mortieren vormden de eerste batterij van het verdedigingssysteem van Zeebrugge.
22. Württemberg - 4 x 105 mm - groep B - ca. 650 m westelijk van de havendam - op het Belgisch front ook genoemd : Zeppelin.
23. Lübeck - 4 x 150 mm - groep B - bij de toegang tot de havendam. Op de dam zelf stonden (volgens Massot en T'Sas) 2 batterijen opgesteld met de benaming : môle -wat ik gewoon vertaal) nl.
24. Havendam - 3 x 88 mm
25. Havendam - 2 x 150 mm

26. Friedrichsort - 4 x 170 mm - groep B - ook genoemd Goeben - westelijk van Schipdonkkanaal.
27. Kanal - 4 x 88 mm - groep B - oostelijk van het Schipdonkkanaal. N.B. Even nog ter herinnering : de stoutmoedige Engelse aanval op Zeebrugge in de nacht van 22 op 23 april 1918 was een succes. Pas in september 1918 konden enkele torpedo- en duikboten, en dan nog bij heel lage tij, weer uitvaren.

Sector Zeebrugge - Hollandse grens

28. Freya - 4 x 210 mm - groep B - tussen Heist en Duinbergen - genoemd naar de Germaanse godin, vrouw van Odinn.
29. Augusta - 3 x 150 mm - groep B - in Duinbergen - genoemd naar de eerste vrouw van keizer Wilhelm II.
30. Hamburg - 4 x 105 mm - groep B - in Knokke a/Zee.
31. Kaiser Wilhelm II - 4 x 305 mm - groep A - ten zuiden van de "Hamburg" - was slechts in oktober 1918 bedrijvig.
32. Braunschweig - 4 x 280 mm - ook genoemd Knokke - zelfde installatie als die van de "Preussen" - in Het Zoute.
33. Köln - 4 x 88 mm - groep B - ook genoemd Lekkerbek - oostelijker in Het Zoute.
34. Bremen - 4 x 105 mm - groep B - oostelijk van de "Köln". Dat was de laatste batterij vóór de Hollandse grens.

Conclusie

De conclusies van T'Sas (p. 462-463) kan ieder onderschrijven. De kustverdediging van de Duitsers was buiten alle verhouding. Feitelijk was ze ruimschoots verzekerd door de 26 batterijen van groep B. Tegen aanvallen van op grote afstand (uit zee dus) waren de 8 kanonnen, zo genereus achtergelaten bij Krupp, versterkt door enkele stukken van 305 mm, voldoende geweest. Mastodonten van 380 mm, zoals de "Deutschland", waren helemaal niet nodig.

De in 1917 geplande Engelse landing kon niet doorgaan omdat de Geallieerden daartoe eigenlijk niet in staat waren. De Engelse vloot wilde haar kostbare eenheden niet blootstellen aan artillerieduels met de geweldige Duitse batterijen waartegen ze het in het algemeen had moeten afleggen. De raid op Zeebrugge was kleinschalig : nauwelijks 1.700 man namen eraan deel. Wegens de factor verrassing konden de zware Duitse kanonnen toen niet in actie treden.

De installatie van zoveel vuurmonden hier aan de kust was meer machtsvertoon dan werkelijke noodzaak.

G. BILLIET

BIBLIOGRAFIE

1. J.D. Massot. Zeebrugge. Le Waterloo de la flotte sous-marine. Les bases de sous-marins et les organisations défensives allemandes à la côte belge pendant la guerre 1914-1918. Bruxelles, P. Van de Caveye, 1922.
2. Ch. Merzach. Projet de débarquement britannique sur la côte belge en 1917. (Bulletin belge des sciences militaires) - (z.d. wrsch. 1924)
3. L'Yser et la Côte belge (Guides illustrée Michelin des champs de bataille 1914-1918) - (z.d.)
4. F. T'Sas. L'artillerie lourde allemande à grande puissance au littoral belge, 1914-1918 (Rev. belge d'his. milit.-Belg. tijdschrift voor milit. gesch. - XIX,5 - maart 1972, p. 443-463)
5. A. Elleboudt en G. Lefèvre, 1914-1918. Oostende onder de Duitse Bezetting (z.d.) (= O.D.B.)

OOSTENDE

"Doe wel en zie niet om".

Hoe zoet de zomerzon de wandelaars begroet,
Ten ruw-arduinen zeedijk waait een warme bries,
En rijke en jonge baders doen zich blij te goed
Aan 't wêer.

'k kwam om hier mijn hert te sterken ... Dies
'k Ben hier, ik, grijze zanger, onvervaard, of dat
Zich baren toornig steigren, wind, met wild geschok
Door schepen holt. - 'k Blijf onvervaard ! Welk rijken schat
Van lust. Oostende biedt ge thans niet aan ? Uw jok
Is louter weelde en spel ! - te dragen, met fatsoen,
Door rijke lui, door lichtekooien, mild en malsch,
Die niets dan lanterfantien, rinkelrooien doen,
Of tuischen aan 't tapijt, of walsen in de bals.
Oostende, lieve stad, in uw geleende pracht,
Doorgeurd met stikstof, luiaardszweet en patchouli
Drijft steeds niet boven 't lustgewemel eene klacht.
Die 't herte droomend dompelt in melancholie ?

Emanuel HIEL

Overgenomen uit : "Volledige Werken van dichter Emanuel Hiel", deel
5 : Oratorio's - Cantaten - Symphonien - Hymnen - Feestzangen en rouw
zangen (Brussel, Drukkerij A. Hessens, 1934), blz. 197-199.

De laatst nieuwe
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL
N. V.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

D E P L A T E

Tijdschrijft van de Oostendse Heenkundige Kring "De Plate"
Vormings- en Ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE

het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE
Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad
dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het
Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende
bijdragen.

13e jaargang, nr. 12 bis, 31 december 1984.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE

DE PLATE 30 JAAR

In de maand november vierde "De Plate" als volwaardige heenkundige
vereniging haar 30 jaar bestaan.

Twintig jaar lang heeft Hoofdan Ernest DE TAEYE er de moeilijkste
jaren van neegemaakt. Na hem kreeg ik de eer het roer over te nemen.
Die 10 jaar zijn voor mij als rook voorbijgevlogen. Ik heb door onze
leden, en vooral door ons actieve Beherraad, zeer vele genoegelijk
uren bij "De Plate" beleefd. Ik ben gelukkig en tevens fier dat "De
Plate" een vereniging is die niet meer uit het sociaal-cultureel le-
ven van Oostende weg te denken is en alom algemene waardering kent.
In de loop der jaren hebben zoveel voordrachtgevers en zoveel mede-
werkers van ons tijdschrift onze vereniging bijna wekelijks in de
belangstelling geplaatst, dit ten bate van Oostende en zijn inwoners.
De talrijke personen die zich steeds onbaatzuchtig ingezet hebben
voor het Heenkundige Museum, voor de jaarlijkse studiereisjes en de
gezellige samenkomsten hebben "De Plate" groot gemaakt.
Die medewerkers zijn zo talrijk dat ik geen namen durf te noemen,
want ik zou er zeker vergeten en dat zouden die noeste werkers zeker
niet verdiend hebben. In ieder geval gaat mijn oprechte dank uit naar
allen die actief "De Plate" hebben blijven steunen, ook soms in min-
dere goede tijden.

Ook wil ik mijn oprechte dank betuigen aan alle medewerkers van de
akademische zitting van "De Plate 30 jaar" en de zo talrijk opgekomen
leden. Bijzonder het Stadsbestuur van Oostende, dat zo talrijk ver-
tegenwoordigd was. Ook de vertegenwoordigers van onze zustervereni-
gingen wil ik hiervoor speciaal mijn erkentelijkheid betuigen, zonder
hierbij het V.V.F. te vergeten dat ons steeds haar lokalen ter onzer
beschikking stelde.

Om de 30 jarige viering nog een klein beetje meer luister te geven
besloot de Beherraad thans nog een extra-nummer van "De Plate" voor
het jaar 1984 te laten verschijnen. Het is dit nummer dat U thans te
lezen krijgt.

Tot slot wens ik alle leden van "De Plate" een vrolijk Kerstfeest en
een gelukkig en voorspoedig Nieuwjaar in 1985.

Leve Oostende ! Leve "De Plate" !

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter
84/228

HAVEN-OOSTENDE EN ENGELSE AANWEZIGHEID

Van oudsher, zoals we allen weten, zijn er bijna ononderbroken betrekkingen geweest tussen Vlaanderen en Engeland, vnl. met Duinkerke, Nieuwpoort, Oostende en, natuurlijk, in de tijd van haar opkomst en bloei, Brugge.

Sedert de vroegste tijden is er ook een constante uitwisseling van Vlamingen en Britten allerhande geweest.

In Engeland leefden hele kolonies Vlaamse handelaren en ambachtslieden, w.o. hoofdzakelijk wevers, die er tot relatieve rijkdom kwamen zodat de sociale opstand van Watt Tyler van 1381 zich gedeeltelijk richtte tegen de van hogerhand beschermde Vlamingen tegen wier concurrentie de inheemse lakenbereiders niet opgewassen waren (1).

Zelfs de bekende dichter CHAUCER in zijn "Canterbury Tales" kon nog in de "Nonne Preestes Tale" van de opstandelingen beweren "they wolden any Fleming kille". (2)

Heel wat publikaties zijn gewijd aan de wederzijdse betrekkingen, maar dan vooral aan wat in Engeland zelf plaats vond.

Veel minder aandacht werd besteed aan de Engelse aanwezigheid in Vlaanderen en vnl. op de Vlaamse kust en wat gepubliceerd werd ligt zeer verspreid in zeer diverse gebieden.

Graag wou ik even aantonen dat ook Oostende de Engelse aanwezigheid heeft gevoeld, militair-politiek, economisch en vanzelfsprekend maritiem en dat voor toekomstige vorsers door wellicht nog een opsporingsterrein ligt dat oude gegevens kan aanvullen en nieuwe gegevens zou kunnen bezorgen.

De Engelse belangstelling voor Oostende is ook in de literatuur te bespeuren en alleen over het beleg van 1601-1604 bestaat er een zo ruime Engelse literatuur dat er reeds door onze stadsgenote Suzanne PONJAERT een licentiaatsverhandeling werd over opgesteld onder de titel "The Siege of Ostend (1601-1604) in English literature and in contemporary Books and Pamphlets". Het zeer interessante stuk bevindt zich trouwens in de stadsbibliotheek onder nr. P693-1 van het fonds Ostendiana. (3)

Ik herinner er hierbij aan dat onze confrater Emiel SMISSAERT een zeldzaam stuk terzake van 1602 signaleerde dat de titel draagt "A breefe declaration of that which is happened as well within as without Ostend" (De Plate, 9e jg., nr. 12, dec. 1980, p. 23).

Ook bij heel wat reizigers werd de Engle aanwezigheid hetzij opgeroepen hetzij ontdekt.

Een moderne eigentijdse auteur als Franz HELLENS, een trouw bezoeker van Oostende en van James ENSOR, beschrijft Oostende in 1931 als : "Mi flamande, mi anglaise, par l'aspect, la physionomie, le caractère, Ostende est un univers par l'esprit". (4)

In de vorige eeuw (1815), verklaarde de vriend van Walter SCOTT, Robert SOUTHEY, bij een doorreis door Oostende : "It is surprising how commonly English is spoken and understood". (5)

De Duitse natuurvorser Georg FORSTER constateerde gedurende zijn bezoek te Oostende in 1790, dat de stad precies een Engelse zeestad aan het worden was en dat ieder derde of vierde huis inderdaad door Engelsen werd bewoond. Vandaar, volgens hen, op gebied van zeden en levenswijze, een duidelijke gelijkenis met die uit Engeland. (6)

Wanneer het jaar daarop de beroemde Engelse dichter BYRON te Oostende aankomt, vindt hij klaarblijkelijk de Oostendse meisjes zo aanvallig dat, zoals zijn reisgenoot het meldt, "as soon as he reached his room, Lord BYRON fell like a thunderball upon the chambermaid...". Oostendse liefde op het eerste zicht !

Daarentegen heeft de regisseur van een Engels toneelgezelschap dat in 1815 de Britse troepen te Oostende moet amuseren, slechts een laag idee van de Oostendenaars : "the inhabitants are all crapule", verklaarde hij...

Wat uit die enkele voorbeelden als conclusie elk voor zich zelf en vooral de Oostendenaars, ook mogen halen, het is duidelijke dat Oostende en de Engelsen doorheen de eeuwen mekaar goed hebben leren kennen.

Dit wordt onvermijdelijk wanneer we enkele van de hoogtepunten in de geschiedenis van Oostende even bekijken.

Midden op de Vlaamse kust gelegen, vlak tegenover Zuid-Engeland, is Oostende, vooral na de val van Duinkerken in het midden der XVIIe eeuw, voor de Engelsen de gedroomde invalplaats naar West-Europa, evenzeer voor militaire troepentransporten, als voor economische invalshoek voor hun export.

Lange tijd werd de visserij en de koopvaart door Britse zeeroverij gehinderd en de disputen over de Schotse en Engelse zeerovers zijn niet uit de lucht tot en met de 16e eeuw. De drie zeesteden in het Westen, d.i. Duinkerke, Nieuwpoort en Oostende moeten zich daar vaak over beraden. Wanneer de dichter CHAUCER, zoals vaak gebeurde in die tijden, met een koninklijke toelating naar Vlaanderen trekt met een lading graan, zegt commentator GARDNER dat dit zeer winstgevend kon zijn - "if one could past the pirates". (7)

De diplomatie van Karel V spendeerde kostbare tijd aan de Schotse piraten en verloor vaak het pleit. (8)

Dit belet niet dat op het einde der XVIIe eeuw de Engelsen te Oost-zelf een voornamelijk rol zouden spelen. Zij waren er een tijdlang baas in de - zij het wat vervallen - havenstad.

Het gaat niet op in het bestek van deze uiteenzetting het beleg van 1601-1604 zelfs maar te beschrijven. Wel mag de nadruk gelegd worden op een typisch Engels gedragsfenomeen : doen alsof ge thuis zijt zonder iemand - de bondgenoot, in casu de Hollanders - te raadplegen.

Door allerlei politieke en militaire vermikkelingen kreeg de Engelse graaf van Leicester het bevel over de Engelse troepen die in 1585 door zijne Koningin Elisabeth naar de Nederlanden werden gestuurd om de strijd tegen Spanje te helpen voeren.

In 1586 gaf Leicester, die in 1586 terug naar Engeland werd geroepen, aan Sir John CONWAY, die toen de Engelse gouverneur van Oostende was, het bevel om eigenmachtig een Admiraliteit op te richten, en kreeg CONWAY van hem de titel van "admiraal over het Vlaamse kwartier". Dit was de zoveelste inbreuk die de Engelsen pleegden op het gezag van hun Hollandse bondgenoot. Er bestonden immers reeds drie Admiraliteitscolleges in het Noorden, terwijl normaliter haven-Oostende onder de Admiraliteit van Zeeland hoorde te ressorteren.

De Oostends-Engelse Admiraliteit zorgde ervoor dat weldra schepen werden opgebracht en behandeld als "goede prijs".

De Staten-generaal van het Noorden waren uiterst verbolgen daarover en verveten onmiddellijk de Engelsen "que toutefois le présent gouverneur d'Ostende s'est avancé de dresser une autre amirauté, apart en la ville d'Ostende, en vertu de certaine commission par lui subrepticement obtenu de Son Excellence devant le département d'icelle vers Angleterre".

Na heel wat geparabel, bevelen en tegenbevelen moest de Engelse Admiraliteit te Oostende opgedoekt worden en kon geconstateerd worden dat de houding der Engelsen -zacht gesproken - in dezen toch niet in een gunstig licht kwam te staan.

Daarmee was Oostende bijna een Engelse admiraliteitsstad geworden... (9)

Na de val van Oostende, in 1604, ondanks een stevige Engelse bijdrage van troepen, zal de haven tot het midden der eeuw een kwijnend bestaan lijden, dat slechts door een planmatig ingrijpen van de Overheid stilaan een nieuw leven kreeg door het geleidelijke aanleggen van een gezonde infrastructuur, die de haven rijp zal maken voor de grote vaart op Indië en China van de Oostendse Compagnie.

De 17e eeuw wordt voor ons land een eeuw van oorlogen, waaraan legers allerhande via Vlaanderen deelnemen. Na de val van Duinkerke, in 1646, nu in Franse handen, kan men de mening van onze kronijk-schrijver J.J. BOWENS delen dat "Oostende alsdan de voornaamste Haven was voor de toerusting van eene koninglijke Vlotte en andere Kaep-schepen".

Deze eeuw wordt sterk gekenmerkt door de druk beoefende succesrijke Oostendse kaapvaart op de diverse vijanden.

De oorlogen met Groot-Brittannië waarin we strijdende partij waren, dreven de verliezen der Britten, toegebracht door de Vlaamse kapers, zo hoog op dat in de oorlog van 1656-1660 dat CROMWELL, een blokkadevloot naar Oostende en het intussentijd weer Frans geworden Duinkerke sturen moest. Maar de Vlamingen leden eveneens zware verliezen. Meer dan 350 Vlaamse zeelui zaten op zeker ogenblik in Engeland gevangen, zodat de reders ter kaapvaart van Oostende zelfs verplicht waren in 1657 een speciale steunkas op te richten - de kas van de 2% - om onderhoud en het vrij kopen dezer gevangenen te verzekeren.

Een beroemde Oostendse kaper is bij de slachtoffers : Erasmus DE BROUWER. Hij werd door de Britten op 13 mei 1655 gevangen genomen, na een geducht gevecht. Hij zal echter slechts kortstondig dit lot moeten ondergaan, want in april 1656 is hij opnieuw actief (10).

De zeeoorlog van 1676-68 zag diezelfde uitwisseling van oorlogsgeweld. Noteren we dat in die periode alleen 82 Engelse schepen werden opgebracht te Oostende, zodat we gerust kunnen zeggen dat alles bijeen de oorlogsprikelen ter zee wel naar een drawn tussen Vlamingen en Britten zullen geëvolueerd zijn met vrucht voor beider talenkennis.

De oorlogen beletten trouwens niet dat geregelde handels- en zakencontracten bleven doorgaan, wat normaal was in die tijden, zij dat het gepaard ging met allerlei smokkel- en bedrieglijke praktijken.

Wanneer Oostende-Haven na de jaren 1640 weer bruikbaar werd als handelshaven, ondanks systematische Brugse tegenwerking, kwamen er zich nieuwe expediteurs vestigen die hun correspondenten hadden te Dover : de Engelsen waren er vlug bij en om de 14 dagen arriveerde er een konvooi uit Dover dat bovendien dan nog Spaanse produkten meebracht en invoerde.

In 1631 was het reeds tot een handelsverdrag gekomen met de terug op de Engelse troon geroepen Karel II. Dit blies de vaart op en vooral vanuit Engeland nieuw leven in.

De haven van Oostende diende voor het overbrengen naar de Engelse kust van gezanten en andere prominenten, zoals bv. gebeurde met de Prins de Ligne die 20 augustus 1660 werd afgehaald door twee Engelse oorlogsbodems.

En hier verschijnt een nieuwe activiteit voor de haven : de packet-boats.

Reeds geruime tijd en zeker sedert 1633 hadden de Graven de la Tour et Tassis, postmeesters-generaal van de Zuidelijke Nederlanden, geprobeerd zo regelmatig mogelijk postdiensten met Engeland te organiseren, via Antwerpen en Londen.

Na het Verdrag van Munster dat in 1648 de Schelde sloot voor twee eeuwen en Antwerpen buiten spel zette, organiseerde de Britse Post Office een geregelde dienst van packet-boats tussen Dover en de Vlaamse kust, waarbij vooral Nieuwpoort in den beginne een vorm van monopolie verkreeg, bediend door twee schepen.

Na heel wat getwist, zette een overeenkomst van 1683 de puntjes op de i's - om de dienst der packet-boats te verdelen tussen Oostende en Nieuwpoort, om hen van 1 oktober tot 30 maart tussen Dover en Oostende te organiseren en van 1 april tot 30 september tussen Dover en Nieuwpoort.

Uit een stuk van 1683 vernemen we dat dit gebeurde onder fel protest van Nieuwpoort. Men beweerde te Nieuwpoort dat de haven van Nieuwpoort niet alleen dicht bij Dover lag, maar dat de haven Oostende niet veilig genoeg was ; de loodsboden konden gemakkelijker de rede van Nieuwpoort bereiken om pakketten, koffers en passagiers aan de wal te brengen en bovendien kon men in één getij uit Nieuwpoort Dover bereiken, terwijl men vanuit Oostende twee getijden nodig had wanneer de wind Z-ZW en Z-W zat. Liever, zeggen de Nieuwpoortse zeelui, "in duysent peryckel in zee" te blijven liggen dan te Oostende aan de wal te komen in de duisternis... wegens de zeer slechte verlichting.

Maar in 1689 werd Nieuwpoort definitief verlaten omdat het te dicht bij de Franse grens was komen te liggen door de vrede van Nijmegen van 1678.

Met deze packet-boatdienst zijn heel wat administratieve troubles gevoeld geweest, maar uiteindelijk werd in de 17e eeuw de vaste hand Oostende-Dover-Oostende gelegd. Deze lijn gaf de Engelsen voor eeuwen een regelmatig en geregeld zij het soms geaccidenteerd contact met Oostende en omgekeerd. Een symbool daarvoor is de naam "Oostende" gegeven in 1707 aan de packet-boat van Dover... De Britse consul te Oostende bezorgde trouwens de aanmonstering en de afmonstering der bemanningsleden der packet-boats.

Rond 1775 ging reeds de ganse posttrafiek vanuit de Duitse gewesten via Keulen-Brussel langs Oostende-Dover.

De huidige maalbootdiensten - de Sea-links - hebben dus een Engels verleden dat tot op vandaag zijn volle waarde en betekenis bewijst (11).

De geregelde Engelse aanwezigheid werd bovendien zonder ophouden gesterkt door de talrijke troepentransporten van Engelse komaf, vooral op het einde der 17e eeuw.

Alleen maar in 1672, in juli, landden 3 regimenten Engelse ruitery op doortocht naar het Engelse leger in Vlaanderen; in september van hetzelfde jaar landden te Oostende en te Nieuwpoort 16.000 man, met hun ganse logistiek en met maar even 240 transportschepen. Onze kronijkschrijver BOUVENS vermeldde dat enkel door de aanwezigheid der talrijke heen en weer trekkende troepen, de bouw van nieuwe kazernen noodzakelijk werd te Oostende.

En zo ging het maar door: Oostende is de haven waar maar steeds opnieuw Engelse legers landen. De optelling zou ons te ver leiden.

Het is echter ook interessant te melden, als voorbeeld van het handelsbelang van onze haven, dat op één dag in 1697 twintig schepen geladen met "koopmanschappen" komende van Ierland en Topham bestemd waren voor Oostende. Op een bepaald ogenblik waren de Engelse militairen zo talrijk dat de kazernes niet meer voldeden en men bij de burgerij diende in te kwartieren. Dit bracht heel wat heibel mee. We kunnen even vergelijken met 1944-45!

Dat de Engelse militairen ook niet steeds rustig waren is een feit dat de gemeenteverheid zware zorgen baarde (12). Wij kunnen niet nagaan of die talrijke militairen te Oostende gezorgd hebben voor de vreugde en 't plezier der Oostendse meisjes, naar als we de verhalen rond Engelse garnizoenssoldaten die van 1678-79 en tot in 1694 te Brugge gelegen waren, mogen geloven, moest de geestelijke overheid met de bisschop vooraan, ingrijpen om de vrouwelijke jonkheid tot voorzichtigheid aan te manen. Dat belette niet dat heel wat huwelijken met die "zo geduchte kettters" werden gesloten, met of zonder dispensatie. Zodat men kon zeggen dat "de familiariteit" tussen Brugse schonen en Engelse soldaten zo groot was geworden, dat het bisschoppelijk verbod tot gemengde huwelijken gewoonweg genegeerd werd en de soldaten overal door Brugse Anglofiële bewonderaarsters op de voet werden gevolgd. (13)

Waren de Oostendse meisjes braver, want over hen lezen we niets dergelijks? Of waren ze de Engelsen al zo gewoon, dat hun anglofilie het melden niet meer waard was?

Wat er ook van zij, de 18e eeuw die zich aankondigt, zal, in tegenstelling met gangbare beweringen, geen ongelukseeuw zijn althans voor Oostende. De eeuw wordt wel doorkruist, zoals de vorige eeuw, door allerlei oorlogsprikelen maar globaal gezien betekende ze voor Oostende voorspoed, handel, nering en zeevaart.

De strijd om de opvolging van de troon van Spanje brak los na het afsterven van koning Karel II, die bij testament zijn staten schonk aan een der kleinzonen van Louis XIV, de hertog Filips van Ansjou.

De Verenigde Provinciën en Engeland weigerden deze stand van zaken te erkennen en gingen over tot een open oorlog met Frankrijk en Spanje.

Oostende zou een der betwistbare plaatsen worden in het oorlogsgebeuren. De Anglo-Bataafse bondgenoten hechten een hoge prijs aan het bezit van de Vlaamse kust. Wegens de moeilijke bruikbaarheid van de haven van Nieuwpoort werd besloten het beleg van Oostende dat in Franse handen was, aan te gaan in juni 1706. Op enkele dagen tijd viel de vesting (6 juli 1706) en begon voor Oostende een Anglo-Bataafse bezetting.

De hertog van Marlborough, die de leiding van het Engels-Nederlands leger had, was bijzonder gesteld op Oostende. Herhaaldelijk werd door de Engelsen erop aangedrongen dat Oostende, bij een definitieve vredesregeling niet door de "Staetse" Hollandse troepen zou bezet blijven.

De reden is duidelijk opgegeven in een vanuit Londen door de Hollandse ambassadeur verstuurd schrijven van 30 november 1706 "dat d' Engelssche natie noyt soude kunnen lijdē dat den Staet guarnisoen in Ostende soude hebben als d'eenighe zeehaven synde van de commercie tussen Brabant en Vlaenderen en Engelandt ; dat oock geen conventie dienaengaende ten opsichte van de commercie de jalousie soude kunnen weghneemen (15).

Wanneer de Hollanders opwerpen dat de Engelsen Oostende moeilijk zouden kunnen verdedigen in geval van "surprise" vanwege de Fransen, antwoorden de Engelsen dat daar wel een goed goeverneur zou aange-steld worden door koning Karel en "dat Engelant altijd wel in staet sal sijn om te bekten dat er ter zee tegen Oostende niets en wierde geentrepreteert". Kortom, met de Engelsen valt er over Oostende niet te praten : zij willen er hun vrije zeg en gang hebben. Het grootste voordeel van de verovering van Oostende voor de Engelsen was te dien tijde voor de Engelse handel, die aldus een ingangspoort had gekregen waardoor de Engelse manufacturen, buiten controle van de Hollanders, letterlijk konden binnenstromen in het heropende afzetgebied der Zuidelijke Nederlanden.

De hollanders zagen dit met leder ogen aan en moesten met grote na-
ijver de steeds toenemende Engelse handel via Oostende gadeslaan.
De Staatse commandant van het bezette Oostende, H. de Caris, zond
o.a. in 1709 en volgende jaren geregeld lijsten van de binnengeval-
len Engelse schepen naar Den Haag, met zijn beklag. (16)

Dit viel trouwens binnen de sympathieën der Zuid-Nederlanders wier
stemming tegenover de Hollanders niet erg warm was. Vooral in de
provincie Vlaanderen vonden de Engelsens veel aanhang, waar de her-
innering levend was aan het eeuwenoude Engels-Vlaams bondgenootschap.

Maar vooral, Oostende en Brugge knoopten nieuwe handelsbetrekkingen
met Engeland aan. Bovendien werden nog in volle oorlog zeer spoedig
opnieuw regelmatige pakketboten ingezet tussen Oostende en Dover.

Langs beide zijden werden onderhandelingen aangegaan over te heffen
invoerrechten die op de Vlaamse handelswaren in Engeland zeer hoog
waren. Toen in het begin van 1708 de Engelsens aandrongen op de uit-
rusting van Vlaamse fregatten te Oostende tot bescherming van de
handel, betoogden de Staten van Vlaanderen dat dit geen zin had,
zolang de tarieven in Engeland niet verlaagd waren. De Vlaamse han-
del naar Engeland moest niet beschermd worden, omdat die er vrij
wel niet was. Maar ... de Engelsens waren er...

Het jaar 1708, dat eigenlijk het grote jaar van de Successieoorlog
is, was ook het jaar van het enorme aantal Engelse troepentranspor-
ten via haven Oostende.

Onder de talrijke transporten kan men vermelden een "nagtige engel-
sche Vlotte", met 8.000 man en de hele logistiek, om het Anglo-Ba-
taafse leger te gaan versterken rond Rijsel, waarbij Leffinge het
grote centrum en de opslagplaats werd van alles wat uit Engeland
en Holland over Oostende naar het leger werd gezonden (17).

Oostende-haven : haven voor Engelse transporten en haven voor Engel-
se import. Dit maakte de talrijke vernielingen aangericht door de
bombardementen van het beleg van 1706 enigszins minder zwaar.

Bovendien kwamen allerlei personaliteiten via Oostende op doortocht :
militairen en diplomaten, w.o. de hertog van Marlborough himself.

De eerste glanstijd van Oostende in de 18e eeuw begon met de vaart
op China en Indië, die institutioneel gevoerd werd, na de eerste
pogingen vanwege privé reders en privé compagnies, door de befaande
Oostendse Compagnie.

De glansrijke resultaten behaald door deze China en Indiëvaart zijn
niet het onderwerp dezer uiteenzetting.

Wel dient zeer duidelijk aangeduid dat ondanks de pogingen aangewend door de Verenigde Provinciën en door de Engelse regering tegen elke vorm van Compagnie in de Zuidelijke Nederlanden, het welslagen van de Oostvaart voor een groot deel mede bewerkstelligd werd door Engelse financiers, kooplui, en zeelieden : Engelse kapiteins met Vlaamse adjuncten, een meerderheid van Engelse supercargo's ; d.i. kooplui aan boord belast met de aankoop der goederen, werden pionnen voor het welslagen.

De eerste uitgerede Oostindiëvaarders van 1715 hadden reeds een Engelse kapitein en een grotendeels Engelse bemanning. Men was wel zo sluw geweest het zgz. opperbevel te geven aan Vlamingen... !

De Oostendse supercargo's waren hoofzakelijk Engels. Van de 52 teruggevonden belangrijke functies werden er 27 uitgeoefend door Engelse, 2 door Ieren, 19 door Zuid-Nederlanders en 4 door Noord-Nederlanders. (17bis)

De "chief" van de eerste Oostendse nederzetting, in Bengalen, was bij de aankomst van het eerste Oostendse schip te Balasore in 1719, een Engelsman, "a runaway English servant", zeggen de Bengaalse documenten bovendien ging hij recruteren onder deserteurs en weggestuurde elementen van de Engelse en Hollandse compagnies (18).

De ontbinding van de Oostendse Compagnie in 1732 belette niet de verdere uitbouw van de haven.

Na een periode van relatieve rust brengt de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748), opnieuw de klassieke Engelse troepentransporten mee.

Bijna dagelijks lopen in 1742 transportschepen uit Engeland in de haven van Oostende binnen, w.o. de beruchte Highlanders van Milord SIMPELE, bijgenaamd 'wilde Schotten', "op hunne aankomst was er eenen grooten toeloop van Volk, omdat zij allegaeder zonder Broeken zijnde ook op eene vrende wijze gekleed waeren"... zegt de kronijk.

Het moet een rumoerige tijd geweest zijn, want onze anders zo gezapige BOUWENS, kan zich niet weerhouden op te merken : "'T is ongehoogbaer, wat baeten en voordeelen die Schepen, benevens de Troepen binnen Oostende en geheel het land bragten, door de menigvuldige onkosten die zij ten alle kanten deden, zoo in het koopen van Goederen als in teeringen, naementlijk in sterke dranken, waer van'er dagelijks binnen Oostende eene uytnemende groote quantiteyt gesleten wierd". Dat moet was geweest zijn...! (19)

Die Engelse soldatenkermis, ten bate van de Oostendse slijterijen, blijft maar duren, met tussendoor zeegevechten met de Fransen die Oostende willen bemachtigen en het als even belangrijk beschouwen als de Engelsen.

Ik wens U geen opsomming te geven van al die oorlogsgebeurtenissen, die een mixture van incidenten, verschijningen voor Oostende-haven van min of meer machtige Engelse vloten, en transporten van materieel, munitie en artillerie omvatten. Het eindigde met een 3de beleg van Oostende door de Fransen, die zo "schonelijk" schoten op de stad dat "de Logt in Vuur en Vlamme scheen te wezen", waarop op 23 augustus 1746, na een belegering aangevangen op 6 augustus, de stad capituleerde.

Na de gebruikelijke onderhandelingen, beëindigd met de vrede van Aken (1748), verliet het Franse bezettingsgarnizoen de stad, "waer over ten allen kanten d'aldergrootste Vreugeteekens gegeven wierden". De kreet van Vivat Maria-Theresia was overal te horen! (20).

De volle Oostenrijkse periode van Oostende kon beginnen : het is geen wonder dat de namen van Maria-Theresia en Jozef II de Oostendse straten sieren. Zij waren weldoeners en grote vorsten. Onder hun gezag werden in de haven allerlei infrastructuurverbeteringen aangebracht, zodat de haven Oostende gereed lag voor grote gebeurtenissen.

Reeds had een nieuwe industrie zich ontwikkeld, deze van de oesterkweek : de firma CLAEYS en Cie legde de eerste bekende oesterputten aan in 1765 en ging hiervoor de levende waar, de oesters, in Engeland halen, te Colchester. Dat de oesterschepen met hun oesters, ook gesmokkelde thee en sterke dranken meebrachten en aldus een supplementaire, zwarte doch Engelse winst maakten, was een aangenaam toemaatje. Die Oostends-Engelse oesters werden met zogenaamde "ventschuiten" doorverkocht tot in Luik, Lotharingen, Trier, Opper-Paltz, Mainz en Straatsburg. De "belle Epoque" zal de bloeitijd worden van de Oostendse oesterteelt die zich dan nog steeds ging bevoorraden in Engeland, o.a. te Burnham, Colchester, Falmouth, Whitstable. (21)

Nochtans mocht onze handelsbalans met Engeland helemaal passief genoemd worden, ondanks de door de Overheid getroffen gunstige toemaatregelen. Er wordt in Engeland veel gekocht o.a. mooie wollen en katoenen weefsels, die in ons land fel gegeerd waren. Vanuit Engeland komen langs Oostende tevens tabaksbladeren, lood, ijzerwaren, en zout binnen, naast koloniale waren als koffie, brute suiker, thee, cacao, rijst, specerijen (22).

De Vierde Engelse Oorlog (1778-1783), die hoofdzakelijk op zee werd uitgevochten en van de grote mogendheden enkel Oostenrijk en Rusland neutraal liet, zou haven-Oostende een bijzondere bloei brengen.

De neutraliteit was immers een geschenk der goden voor haven-Oostende, open voor alle strijdende naties en dus transitoplaats per excellentie voor gans Europa. De neutrale Oostenrijkse en Oostendse vlag dekte bovendien vele schepen die eigenlijk vaarden voor de oorlogvoerende landen.

Een eerste voordeel was het binnenbrengen door de Fransen van gekaapte Engelse prijzen en omgekeerd met eventueel begeleidende zeevechten vóór de haven, waarbij de Engelse oorlogsbodems bijzonder actief waren.

Te Venen had men ingezien hoezeer Oostende zou kunnen profiteren van de neutraliteit en op 16 december 1778 kwam een keizerlijk decreet te Oostende toe, met de toelating om in de Oostendse haven alle Engelse "blouwers" (smokkelaars) te ontvangen en met hen handel te drijven. Tevens kregen de Oostendenaren het recht in hun opslagplaatsen de koopwaren op te slaan die ze nodig achtten, zoals thee, brandewijn, jenever, enz... Maar de geschiedenis leert ons dat dit keer de Engelsen, althans de blauwers Vlissingen boven Oostende verkozen (23). Maar, niets was verloren.

De snuggere Jozef II, geïnspireerd door reeds enkele jaren bestudeerde plannen, ging over op 11 juni 1781 tot het uitroepen van Oostende tot vrijhaven. De uitwerking was bijzonder voordelig voor de haven-traffic.

Reeds vanaf 1775 hadden de Luikenaars via Oostende een ware contrabande van munitie en wapens naar de Amerikaanse rebellen georganiseerd. Toen dit ter ore kwam van de Engelse overheid gingen de poppen aan het dansen en gaf dit zelfs aanleiding tot een ordonnantie over de wapenexport, die over Oostende naar Duinkerke en vandaar naar Amerika ging. Men heeft berekend dat duizenden kg wapens en munitie aldus naar Amerika werden geëxpedieerd. Van 1776 tot 1778 gingen door Oostende 1.155 kanonnen van divers kaliber, 905 steenstukken (kleine kanonnen), 74.000 kanonballen, 29.000 geweren.

De namen van de expeditiefirma's omvatten zeker namen van voorvaderen van huidige nog hier bestaande families ; dit geldt trouwens ook voor de kapiteins van de wapentransportschepen. (24)

Men overwoog toen ook van hogerhand de betrekkingen met Amerika te verbeteren : "Comme les Anglais ont en toute circonstance fort peu de pénagements pour nous, il semble que si d'ailleurs l'intérêt de notre commerce nous y invite, nous pourrions peut être nous rapprocher à présent des Américains", verklaarde de Oostenrijkse gouverneur KAUNITZ op 26 september 1778.

Dit belette echter de haven-Oostende niet om een plotselinge en sterke bloei te kennen ; in 1780 hadden 1560 schepen de haven aangedaan; in 1781 waren het er reeds 2892, daar waar in de vorige jaren het gemiddelde cijfer 414 met moeite werd gehaald (25).

Oostende wordt overrompeld door vreemdelingen die er zich komen vestigen om gebruik te maken van de faciliteiten van de vrijhaven.

De vreemdelingen worden geschat op een 2.000, w.o. het meerendeel Engelsen, daar waar de totale bevolking in 1785 naar 6703 zielen bedroeg. Daardoor ontstond z'on groot tekort aan behuizing dat de stad te klein werd en nood aan expansie had en de huurprijzen van huizen en kamers tot ongelooflijke prijzen stegen. Bovendien konden de talrijke schepen "aller Naties" geen behoorlijke plaats vinden, zodat een tweede bassijn moest gegraven worden.

De kooplui die volgens de pittoreske uitdrukking van BOWERS handelden in de "Blouwerije" moesten daarenboven pakhuizen op de dijkachter de bassijn bouwen.

De bedrijvigheid der Engelsen, vooral in die "Blouwerije" is zeer belangrijk geweest.

Men werkte nl. met wat de Overheid te Brussel noemde "navires masqués", d.i. schepen onder Oostendrijkse of Oostendse vlag naar toebehorende aan vreemdelingen. Het voordeel van de neutrale vlag kon natuurlijk slechts verleend worden aan reders die Oostenrijks onderdaan waren. Men vond er vlug iets op. Het systeem was eenvoudig. De Oostendse baljuw SCHOTTEY, verhaalt in een verslag aan Brussel hoe firma's uit Oostende hun klerken naar Veurne of naar Lo stuurden om er mensen onder een valse naam en met valse papieren het burgerschap te doen geven. Dit gebeurde zelfs met procuraties, waardoor Fransen, Engelsen en Hollanders zonder ooit in de Nederlanden te zijn geweest, tot burger werden verklaard... Volgens SCHOTTEY zouden op 100 stukken er wel 99 in bezit zijn geweest van onderaanen der oorlogvoerende naties. Andere vervalsingstrucs met cognosementen laten toe te varen met allerlei waren naar vreemde havens zoals Londen of Amsterdam (26).

Een sterke groep Engelsen zal trouwens nog na de grote bloeiperiode van de smokkeloorlogen, te Oostende blijven wonen en handelen. Zelfs onder het Frans bewind, bij gelegenheid van de verkiezingen van "Het Vrij Volk" van 20 december 1792 treden ook Engelse kooplieden als kandidaten op. (27)

De Engelse bevolkingsgroep te Oostende bestond uit alle sociale gedingen : kooplui, kramers, ambachtslui allerhande. Het bekende edict van Tolerantie, uitgevaardigd in 1781 door Jozef II, was in oorsprong vooral bedoeld voor de belangrijke protestantse Engelse kolonie te Oostende. En het kreeg zeer spoedig een gunstige respons vanwege de betrokkenen. Op 10 januari 1784 richtten 113 Engelse protestanten een verzoekschrift tot de Oostendse magistraat, waarbij ze hun "trustees ou agens muni de plein pouvoir" aanduiden, nadat deze trustees op 8 januari hadden medegedeeld dat de Engelse protestanten te Oostende een dominee hadden aangesteld en een lokaal hadden aangeduid om hun godsdienst te belijden. Het magistraat antwoordt gunstig op deze suppliek, mits zeker voorbehoud o.a. in verband met klokkengelui, uitzicht der gebouwen enz...

Een kerk zal slechts mogen gebouwd worden wanneer er 100 families zullen zijn. Een kerk werd toen nog niet gebouwd, doch een "chaplain" en een bidplaats werden bijgehouden tot de Napoleontische oorlogen.

Het Engelse leven te Oostende werd nog sterker ingeankerd door de oprichting van een Engelse vrijmetselaarsloge, "The Imperial Lodge of Austrian Flanders", die haar erkenning vraagt op 15 november 1783 bij de "Grand Lodge of England". De brief is ondertekend door tien man, w.o. wellicht twee Duitsers en een Nederlander. Ze bestond dus vóór de Oostendse inheemse Loge "Les Trois Niveaux" (1784). Onder de tien logebroeders vinden we de namen terug van 6 ondertekenaars van de protestantse supplicie ten gunste van de inrichting van de protestantse cultus.

De voorzitter - in maçonnieke termen achtbare meester - is een Schotse protestantse kleermaker, J. DUNDAS. Wellicht gaat het om een loge van kleinburgers.

Op 10 maart 1784 verleende de Engelse "Grand Lodge" een constitutie charter aan de "The Imperial Lodge of Austrian Flanders", die plechtig werd geïnstalleerd te Oostende in de "Ship Tavern", een der Engelse pubs van die tijd.

Naar alle waarschijnlijkheid legde deze loge haar werkzaamheden stil bij het begin van de oorlog van Napoleon met Engeland in 1803. Inderdaad, in een correspondentie van 10 augustus 1810 leren we immers "that this Lodge suspended its meetings at the commencement of hostilities in 1803 when most of the members left Ostend". Dit laatste zinsdeel leert ons tevens zoals de verkiezingen van 1792 dat heel wat Engelsen nog te Oostende gevestigd bleven en er leefden als thuis, zoals de Duitser FORSTER het zegde, tot in de Franse tijd (28). Dergelijke belangrijke bevolkingsgroep kreeg dan ook zuiver cultureel voedsel.

We weten in elk geval dat Engels toneel werd opgevoerd, zeker in 1782, met een stuk van Oliver GOLDSMITH "She stoops to Conquer" (29). Van BOWENS vernemen we dat Engelse toneelvertoningen te Oostende "hunne baeten" moesten vinden, vermits ze lange tijd alhier verbleven.

Onder de namen der confraters van de gilden van St. Andries, "Corps royal des Arquebusiers" vinden we nog in 1791 heel wat Engelse namen (KEITH, CUTLER, WALSH, WENHAM, BELL, DUNCAN, JAMES, O. CONNELL, KIRKPATRICK, SCKET, OVERSTALL, FAGG, PRATT, CHARNOCH, GRAHAM, PERRYMAN, JONES, HUNT, MINTER, DELL, PARKER, MAY, enz...), alles bijeen op een lijst van 120 confraters, 38 Engelse namen, waarvan een derde ook vermeld staan als kooplieden (30).

Naast deze religieus-culturele activiteiten, waaruit de stevige en permanente aanwezigheid der Engelsen blijkt, mogen we naast de Engelse "blauwers" met masqués schepen, dus valse paviljoenen, de echte financiers en zakenlui niet vergeten die een belangrijk deel in de handelsluister van het toenmalige Oostende namen.

De Schot (met jacobieten sympathieën) William HERRIES, te Oostende gevestigd, associeerde zich in 1780 met de Brusselse bankier WALKIERS en monopoliseerde met hen de handel van Oostende met China en Indië. Vanaf 1782 bedreven ze de zogeheten driehoeksvaart op slaven uit Angola. HERRIES opende op 15 april 1782 een wisselbank te Oostende, om op 8 juli 1782 een compagnie voor verzekeringen op te richten, een Compagnie d'Assurance de la Flandre Autrichienne !

HERRIES, man van ondernemingen, schoot zelf geld voor aan de Aziatische Compagnie van Trieste en opende aldus een China- en Indiëvaart die enorme winsten opbracht in de periode 1784-1787 (31).

Weldra zal voor Oostende de Franse tijd aanbreken, na enkele periodes en gedurende de Brabantse Omwenteling.

De Engelse aanwezigheid zal praktisch nooit verdwijnen, tenzij sporadisch.

Ze bracht ons zelfs de eerste zeebaden, vermits het opnieuw een Engelsman is, William HESKETH, wiens naam voorkomt op de protestantse suppeliek en op de ledenlijst van de Engelse maçonnieke loge, die in 1784 de toelating verkreeg van Jozef II om een lokaal (une loge ou cabane temporaire) op te richten op het strand om er aan de baders de nodige verfrissingen te verkopen... (32). Hij had reeds het jaar voordien de eerste badkarren op het strand gebracht.

De 19e eeuw wordt de eeuw van Leopold II voor Oostende, naar de Engelsen bleven en zijn nog steeds aanwezig, zij het ook soms te luidruchtig in de Langestraat.

Een stuk bloeiend Oostende verleden heeft in elk geval Engelse fundamenteën.

Walter DEBROCK

- (1) Cf. Dr. F.W.N. HUGENHOLTZ, "Drie Boerenopstanden uit de veertiende eeuw", Haarlem, 1949, p. 74, p. 117
- (2) Geoffroy CHAUCER, "The nonne Presstes Tale" in "The Canterbury Tales", v. 4585-4586
- (3) G. BILLIET, "Uit de bibliografie van Oostende", De Plate, 9e Jg., 4, april 1980, pp. 6-9
- (4) Franz HELLENS, "Trois Aspects d'Ostende", in Tribord, août 1931, nr. 8, p. 9

- (5) Cf. John GHEERAERT, "Vertellingen uit "Het Zeepaardje", Oostende, 1978, passim, diverse citaten uit reisverhalen hier aangehaald.
Cf. ook John GHEERAERT, "Snobs in het Spoor van Wellington", in Dietse Warande en Belfort, 125e jgg. nr. 5, juni 1980, p. 385-90
- (6) G. FORSTER, "Ansichten von Niederrhein, von Brabant, Flandern, etc...", 3 dln, Berlijn, 1794-1804, dl 1, p. 2+ & vg.
- (7) John GARDNER, "The life and Times of Chaucer", New York, 1977, p. 3+
- (8) J. HINNEMAN, "Sprokkelingen uit de geschiedenis van onze betrekkingen met Schotland ten tijde van Keizer Karel", in "Mededelingen van de Marine Academie", boek VII, Antwerpen 1953, pg. 185-215- Ook Ch. PIOT, "La diplomatie concernant les Affaires Maritimes des Pays-Bas, vers le Milieu du XVIIe Siècle, jusqu'à la Trêve de Vaucelles", in Bulletin de l'Académie royale de Belgique, 2e série, t. XL, nr. 12, décembre 1875, pp. 1-52.
Noteer de conclusie : "Les négociations diplomatiques étaient des leurres ... Ce fut le défaut d'initiative et d'action qui perdit notre marine..."
- (9) Dr. J. de HULLU, "De Archieven der Admiraliteitscolleges", 's-Gravenhage, 1924, pp. 36-38 - W. DEBROCK, "De Kaapvaart op de Belgische Kust", in "Mededelingen der Academie van Marine van België", boek IX, Antwerpen 1955, pp. 253
- (10) R. BAETENS, "Organisatie en resultaten van de Vlaamse Kaapvaart in de 17e eeuw" in "Mededelingen van de Marine Academie van België", boek XXI, 1969-1970, pp. 113-114
W. DEBROCK, "Een Mutualiteitskas van de Oostendse Reders ter Kaapvaart, 1657-1766, in "Handelingen van het genootschap, "Société d'Emulation" te Brugge", deel XCVII, (1960), Handzame, pp. 75-77
W. DEBROCK, "Erasmus de Brouwer" in "Neptunus", 3e jgg., nr. 5, mei 1956, pp. 26
- (11) P. DE ZUTTERE, "Les de Vallejo dans les Pays-Bas espagnols et autrichiens", in "Intermédiaire des Généalogistes", nr. 101 en 102, 1962, pp. 5-12. De auteur behandelt de geschiedenis van de packet-boats in het raam van een studie over Michel DE VALLEJO, poolmeester te Nieuwpoort. Ook Albert DE BURBURE de Wesenbeek, in "La centenaire de la ligne Ostende-Douvres 1846-1946", Anvers, z.d., pp. 11-21
- (12) J.J. BOWENS, "Nauwkeurige Beschrijving der Oude en beroemde zee-stad Oostende", Brugge, 1792, Deel 1, pp. 162-166 - C.B.

- (13) J. GELDHOF, "Brugge Huwelyke met Engelse Garnizoensoldaten 1678-1679", in Biekorf, 73e jgg., 1972, pp. 279-282
- (14) A.J. VEENENDAAL, "Het Engels-Nederlandse condominium in de Zuidelijke Nederlanden tijdens de Spaanse Successieoorlog 1706-1716, Utrecht, z.d., pp. 13-14, 40, 74-75, 194.
- (15) A.J. VEENENDAAL, "De briefwisseling van Anthonie HEINSIUS 1702-1720, Deel I, 1706, 's-Gravenhage 1983, p. 699, brief van M. VAN VRIJBERGEN.
- (16) Ibid, p. 723, brief van M. VAN VRIJBERGEN van 14 december 1706, gedagtekend uit Londen.
- (17) BOWENS, op cit., p. 17 en volg.
- (17bis) K. DEGRIJZE, "De Oostendse Chinahandel (1718-1735)" in Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, L. II, 1974, p. 307
- (18) Mis JARJATI RAY, "Ostend East India Company in Bengal during the Reign of Nawab Shuja - Ud-Din-Khan (1727-1739 A.D) - A short Story" in "The Quarterly Review of Historical Studies", Vol. XV, 1975-1976, Number 2, Calcutta, p. 90
- (19) J. BOWENS, op. cit. pp. 102-103
- (20) "Plans et journaux des sièges de la dernière guerre de Flandre, rassemblés par deux capitaines étrangers au Service de la Flandre (d'Illens et Punck) ; Strasbourg et La Haye", 1750, pp. 31-34, met plan. Ook BOWENS op. cit. p. 108-125.
- (21) R. HALEWIJCK en Norbert HOSTYN, "Oostends Oesterboek", Oostende, 1978, pp. 9-II, 35 volg.
- (22) H. COPPEJANS-DESMEDT, "Bijdrage tot de studie van de gegoede Burgerij te Gent in de XVIIe eeuw", Brussel 1952, pp. 34-35
- (23) J.J. BOWENS, op. cit., p. 156
- (24) Albert de DURLODOT, "Les Ports d'Ostende et de Nieuport et les Fournitures d'Armes aux insurgents Américains (1774-1782), in "Mededelingen van de Academie van Marine van België", boek VII, 1953, z.d., pp. 141-156
- (25) H. Van HOUTTE, "Histoire économique de la Belgique à la fin de l'Ancien Régime", Gent, 1920, pp. 347-352
- (26) L. RONKARD, "Les Répercussions de la guerre américaine d'indépendance sur le commerce et le pavillon belges", in "Mededelingen van de Academie van Marine van België" boek VII, 1953, pp. 51-90, vnl. pp. 60-62
- (27) E.N., "De verkiezingen van "Het Vrij Volk" van Oostende 1792", in Biekorf, 1971, 72e jgg, pp. 55-56

- (28) Résumé van een briefwisseling met de Grand Lodge of Scotland, ons medegedeeld door Lic. Hugo de Schamphelleire, een der huidige specialisten van de maçonnieke geschiedenis.
Protestanten : J. DE SAET, "Le culte protestant à Ostende en 1784", in Annales de la Société d'Emulation de Bruges, vol. 80, jgg. 1937, pp. 46-50
- (29) W. SCHRICKX, "Oliver Goldsmith's She Stoops to Conquer at Ostend in 1782", in Studia Germanica Gandensia, IX, 1967, J. BOWENS, op. cit., pp. 176-177
- (30) "Den Costendschen Weg - Wijzer dienende voor 't Jaer O.H. MDCCXCIV (1794)", tot Costende, P. Scheldewaert, Kapellestraat
- (31) H. LUETHY, "La Banque Protestante en France, de l'Edit de Nantes à la Révolution, Parijs, 1959-1961, deel I, pp. 647 en vlg. J. BOWENS, op. cit., pp. 179- en vlg.
- (32) Yvonne du JACQUIER, "Ostende et Spa", La Hulpe, 1965, p. 19 en 21. - Daniël FARASYN, Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk 1830-1878, De Plate, Costende 1979, p. 3.

BOEKBESPREKING : HULDEBOEK ANDRE BONNEZ

In de "Heembibliotheek Bachten de Kupe" verscheen als nr 23 een huldeboek gewijd aan de grote heem- en volkskundige ANDRE BONNEZ. Ten posthumen titel (+ 26 oktober 1978)

Het bevat 284 blz. Geïllustreerd. 24 x 17 cm. Prijs : 750 fr. + 31 fr. port. Rek. nr. C68-0815730-84 van de Heenkring Bachten de Kupe, p.a. A. Dawyndt, Knollestraat II- Eggewaartskapelle - 8480 Veurne.

Wijlen dr. J. Weynen schreef over André Bonnez : "Deze landbouwer met glashelder boerenverstand is tegelijk een heenkundige en volkskundige van de beste soort. Wie kent het boerenleven, de hoevebouw, de oude landbouwgebruiken "op de streke" zoals hij?"

Geweven rond het leven van André Bonnez verschenen merkwaardige bijdragen over zijn werk als vorser en zanter inzake volksgebruiken en -gewoonten. Dat ingekaderd met artikels als "Een bakhuis uit Watou in het Provinciaal Openluchtmuseum te Bokrijk" door conservator Mark Laenen. "Een onvoltooid gesprek met André Bonnez" van wijlen pastoor-conservator L. Vanheule (volkskundige gebruiken in het boerenbedrijf over paarden, koeien, kalveren...) Deze studie is in het dialect van Izenberge en Stavele geschreven, voorzien van 110 voetnoten. Ere-gemeentesecretaris R. Lansweert heeft een schatkamer van gegevens door André Bonnez verzameld met commentaar weergegeven. De oudste zoon Guido Bonnez haalt herinneringen op van zijn vader. Marcel Messiaen diept in het leven van de boer en heenkundige André Bonnez. Aangevuld door R. Blondeau met "In memoriam André Bonnez " van Stavele (1906-1978). A. Dawyndt beschrijft zijn ervaringen met André Bonnez. Een korte studie over boeren, landpacht en tienden te Proven, Stavele en Haringe op het einde van de 18e eeuw door F. Denys vult het wetenschappelijk opzet van dit huldeboek aan. Het is een zeer waardevol boek dat meer dan zijn geld waard is. Het is een naslagwerk voor de heem- of volkskundige. André Bonnez heeft met zijn werk de Westvlaamse woordenboeken : "Het Westvlaamsch Idioticon" van De Bo en "Loquela" van G. Gezelle aangevuld. Wie tevens houdt van biografieën zal zeker zijn gading vinden.

Marcel MESSIAEN

AFSCHEID VAN DE "OUDE PLATE"

Bij het overschouwen van de volledige reeks van ons tijdschrift "De Plate" zijn we toch wat verwonderd over de grote hoeveelheid bijdragen die sinds het verschijnen van het 1ste nummer in 1971 gepubliceerd werden.

We herinneren ons nog hoe de huidige secretaris J.B. DREESEN, toen nog gewoon lid, op de algemene vergadering in januari 1971 vroeg of het toch niet mogelijk zou zijn dat "De Plate" een tijdschrift uit kon geven. Het pas verkozen bestuurslid Jozef KLAUSING verklaarde onmiddellijk dat hij die taak op zich wou nemen. Het eerste nummer verscheen in oktober 1971.

Door beroepsomstandigheden moest de eerste hoofdredacteur KLAUSING het in november 1972 aan een ander redactielid overdragen. Hij vertrok immers voor twee jaren naar het buitenland. Het was ondergetekende die met de zorg voor het verder verschijnen van het tijdschrift ten goede en ten kwade belast werd.

Onder impuls van enkele leden kwam "De Plate" meer en meer in de belangstelling te staan. Verschillende kranten meldden geregeld de voornaamste bijdragen die in "De Plate" te lezen waren. Ook kwamen er geregeld reacties van lezers.

Niettegenstaande het maar een gestencild tijdschrift was, zoals sommigen zegden (uit budgetaire redenen kon dit niet anders) konden we toch vaststellen dat heel wat studies, proefschriften en heemkundige bibliografieën "De Plate" als een volwaardig tijdschrift beschouwden en geregeld bij de geraadpleegde bronnen aangeduid werd.

We hebben van ons tijdschrift dat van 125 tot 500 exemplaren groeide een kleine statistiek willen maken :

Jaargang 1, okt. 1971 - maart 1972 :	51 p.
Jaargang 2, okt. 1972 - maart 1973 :	71 p.
Jaargang 3, okt. 1973 - maart 1974 :	72 p.
Jaargang 4, okt. 1974 - april 1975 :	77 p.
Jaargang 5, sept. 1975 - dec. 1976 :	194 p.
Jaargang 6, 1977 :	172 p.
Jaargang 7, 1978 :	217 p.
Jaargang 8, 1979 :	287 p.
Jaargang 9, 1980 :	249 p.
Jaargang 10, 1981 :	280 p.
Jaargang 11, 1982 :	238 p.
Jaargang 12, 1983 :	301 p.
Jaargang 13, 1984 :	260 p. (x)

Totaal 2.469 p.

Zo werden in enkele jaren bijna 2.500 pagina's met teksten en indexen onder de leden verspreid. We denken te mogen zeggen dat weinig verenigingen dit op hun actief staan hebben.

Daar ik meende dat de functie van hoofdredacteur met de tijd ook niet altijd bij dezelfde persoon kan berusten, heb ik in de algemene vergadering van juni jl. aan de leden mijn ontslag aangeboden.

De verantwoordelijkheid van ons tijdschrift zal vanaf 1985 berusten bij de beheraardsleden de heren N. HOSTYN en E. SMISSAERT. Ik weet dat ze het zeker goed zullen doen en geen moeite zullen hebben om het zelfs nog beter te doen.

Ik houd er evenwel aan allen te danken die mij in al die jaren gesteund hebben en de Vereniging in haar geheel die besloot mij de Gouden Plate te schenken. Het is met ontroering dat ik op dat plechtig moment terugdenk.

Ik wens mijn opvolgers veel geluk en zal zoals steeds nog mijn nederige bijdrage aan "De Plate" blijven geven.

O. VILAIN

(x) Hierbij moet nog de index 1984 bijgeteld worden.

DE MEIDAGEN 1940

Wij hebben gedurende verschillende maanden het oorlogsdagboek van de Passieve Luchtbescherming in ons tijdschrift laten verschijnen.

In juli 1948 vroeg de Geschiedkundige Sectie van het Ministerie van Landsverdediging i.v.m. de slag om de Leie inlichtingen omtrent de bombardementen waarvan Oostende in mei 1940, het voorwerp was geweest. Het verslag opgestuurd op 11.8.1948 bedroeg 15 getypte bladzijden. We menen ter aanvulling van de oorlogshistoriek van Oostende, ook dit verslag hier op te nemen.

O.V.

10 mei 1940 : Oorspronkelijke dag van de rouw, die zo zwaar onze stad en talrijke onzer medeburgers zou treffen in de komende jaren.

Voor de tweede maal in amper 25 jaar viel ons land ten prooi aan de vernielzucht van de Duitse horden.

En wanneer op 4 augustus 1914 de benden van Willem II onze grenzen schonden, dan geschiedde dit met een soort vormelijkheid, namelijk na het eisen van de vrije doorgang, 2 dagen te voren.

Nu echter werd geen ultimatum gesteld, integendeel slechts weinige dagen voordien had de "Führer" plechtig verklaard dat er van een inval geen spraak was !

Het was dan ook met benepen hart dat onze inwoners, ietwat na 4 uur in de morgen, door de huiveringswekkende huiltoren van de alarmsirenen vernamen, dat België, en ook ditmaal onze Noorderburen, aan de brutale macht van een meedogenloze vijand moesten geloven.

Terstond werden alhier alle maatregelen getroffen om de bevolking bij te staan en de nadelige gevolgen van de oorlogstoestand tot hun minimum te beperken.

De aangebracht verdedigingen zouden ontwijfelbaar beletten dat de vijand - zo hoopte de bevolking tenminste - het land zou overrompelen, zoals dit in 1914 het geval was.

Hitler en zijn acolieten hadden echter alles er toe aangelegd om bij middel van hun "blitz Krieg" in een record tijd alles te overmeesteren en aldus de wereld te knechten !

En zo ging het helaas ook ! Na gedurende enkele dagen de stad te hebben overvlogen, zelfs reeds het vliegveld van Steene te hebben gemitrailleerd op 11 mei in de vroege morgen, kregen we op woensdag 15 mei, rond half tien 's avonds de eerste bomaanvallen te verduren.

Het fort Napoleon, de reserve watervergaarbakken, de broeikas- sen van de Beplantingsdienst, maar vooral het Carferry Station, waar de Staatspaketboten aanleggen, hadden het te vergelden. Van aan de Nieuwstraat tot aan het SS. Petrus en Paulusplein was geen enkele ruit aan de Visserskaak ongebroken gebleven en ook de huizen in de aanpalende straten hadden zware schade geleden.

Dezelfde taktiek van schrikaanjaging als in 1914, toen op 24 september te 23 uur op de vismijn en aan de Bruggen van de de Smet de Naeyerlaan, nevens de sporen van het Zeestation tegenover het slachthuis, de eerste bommen op onze stad uit een Zeppelin werden gelost. Ditmaal was het echter in een meer versneld tempo dat de terreur gezaaid werd.

Alhoewel Oostende door de bevoegde overheid volstrekt geweerd was geworden om als toevluchtsoord te dienen, kwamen alle mensen, die uit het binnenland de wijk namen, in onze stad terecht. Gelijkvormig de ontvangen bevelen zag het Bestuur zich verplicht de "vluchtelingen" naar minder blootgestelde oorden te evacueren. Andere stad- en landgenoten maakten gebruik van de Staatspaketboten, die van af 16 mei, onze haven verlieten naar Folkestone, Dover gesloten zijnde voor het passagiersverkeer sedert september 1939.

Het Staatsarchief werd overgebracht naar Engeland bij middel van de maalboten, ofwel, zoals dit het geval was voor de Nationale Bank bvb., door opgeëiste lastautos naar Frankrijk.

Intussen werden op 17 mei bommen geworpen op de haven en de vluchtende mensen met mitrailkervuur bestookt, hetgeen er niet weinig toe bijbracht om de paniekstemming onder de overvloedig aangedikte bevolking op te jagen.

Op de zelfde dag laat de legeroverheid een verordening aanplakken waarbij, voor 48 uren, na 9 uur 's morgens, verbod opgelegd wordt van verkeer op grote banen. Dit geeft aanleiding tot misverstand en verwarring vanwege de mensen, die terstond schikkingen nemen om zich vóór 9 uur van het onontbeerlijke te voorzien, daar ze denken dat daarmee alle verkeer op straat verboden is : dit alles helpt oneindig de spanning nog verhogen.

Aan alle openbare ambtenaren is voorgeschreven dat zij, die minder dan 45 jaar oud zijn, zich door de vijand niet mogen laten gevangen nemen ; integendeel moeten zij, bij het naderen van de vijand, de dienst verlaten en naar Engeland of Frankrijk uitwijken.

Tevens vermeldt de radio, dat alle niet bij het leger ingelijfde Staatsburgers tussen 18 en 35 jaar zich op eigen middelen naar 't Zuiden van Frankrijk moeten begeven om er 't leger te verwoegen.(1)

Het overbrengen van al de Ministeries hierheen doet allerhande veronderstellingen opdagen en de meest uitzinnige geruchten verhogen de paniekstemming in de meest ruime mate.

Rond 11 uur van 17 mei komen de Gemeenteraadsleden en de leden aangeduid voor het ravitailleringcomité bijeen om de nodige schikkingen te bespreken aangaande het verzekeren van de bevoorrading der Stad en krijgen er kennis van het nakend vertrek van de HH. Burgemeester en Schepenen.

Het is de volgende morgen, omstreeks 10 uur, dat de HH. Burgemeester en Schepenen, vooraleer te vertrekken aan de Raadsleden, HH. Serruys en Devriendt, de schriftelijke opdracht geven om in hun afwezigheid, tot na de oorlog, de Stad te beheren en zich desnoods te laten bijstaan naar hun beste oordeel.

(1) Dit moest zijn "tussen 16 en 35 jaar" (N.V.D.R.)

Onmiddellijk werd door M. Serruys aan het politie- en het brandweerkorps bevel gegeven de tot het vertrek gereedgemaakte wagens met het materieel van de pompiers te ontladen en zich gereed te houden om hier daadzakelijk tussen te komen in geval van nood.

Politiebedienden en brandweerlieden van verschillende andere steden van 't land waren immers hier met hun materieel voorbijgekomen om de wijk naar Frankrijk te nemen en dit had ook hier aanleiding gegeven tot het treffen van gelijkaardige voorzorgen.

Middelerwijl wordt de Carferry andermaal gebombardeerd en de vluchtende mensen vanuit de vijandelijke vliegmaachines beschoten.

Een groot aantal inboorlingen maken ruim gebruik van onze meer dan 250 eenheden bevattende vissersvloot om op 18 mei naar Frankrijk en Engeland uit te wijken.

Door de H. Serruys, die nu de functie van Burgemeester waarneemt, wordt advies ingewonnen bij de H. Gouverneur Baels en de Minister van Binnenlandse Zaken wijlen M. Vander Poorten, toen ter tijd te Brugge.

Dientengevolge worden alle Gemeenteraadsleden en hun plaatsvervangers opgeroepen voor een dringende bijeenkomst te 11 uur.

Slechts met 12 op de 50 kon worden vergaderd. Daarvan waren 4 die verklaarden ook de stad te zullen verlaten. De H. Serruys werd door die vergadering voorlopig tot Burgemeester en HH. Feys en Devriendt tot Schepenen aangeduid.

Nog dezelfde avond te 8 uur werd door dit noodschepencollege een bijeenkomst belegd met al de diensthoofden. Deze werden in kennis gesteld met de reeds genomen besluiten. Beroep werd gedaan op hun aller plichtbesef en mededeling gegeven van het feit, dat het aan eenieder, wie het ook zij, volstrekt verboden was nog uit de dienst weg te blijven zonder wettige reden.

Ingevolge het uitwijken van de nog dienstplichtige personeelsleden, voorafgegaan of gevolgd door het vertrek van talrijke andere stadsbezoldigden dreigden zelfs de onontbeerlijkste stadsdiensten stil te vallen en de toestand was zelfs van zulke aard dat het nog voorhanden zijnde personeel van twee bureau's met moeite volstond om er één mede te vormen.

Wij waren, zo vervolgde de H. Burgemeester, in de namiddag in telefonische betrekking gekomen met de H. Herlout, eerste Minister, die 's morgens van Oostende naar De Panne was vertrokken, en deze had uitdrukkelijk verklaard, hetgeen gedurende deze vergadering door een speciale bode schriftelijk werd bevestigd, gezien de uiterst netelige toestand van de stad, dat niemand, zelfs al was hij nog dienstplichtig, nog de dienst mocht verlaten. Dit werd terstond ter kennis gebracht van het ganse personeel.

Rond 8u30, de zondagmorgen, ontvingen wij het gelukkig bezoek ten stadhuize van zijne Excellentie, Minister Delfosse, en zijn Cabinetschef H. Basyn. Aan al onze landbouwers was in de vroege morgen bevel gegeven geweest hun vee onverwijld over te brengen naar de streek van de IJzer.

Daar wij op de hoogte waren van de ongehoorde verwarde toestanden welke aldaar heersten en onze kinderen, ouderlingen en zieken aldus zonder dit onmisbaar voedsel zouden komen te vallen, wisten wij zijn Excellentie van die noodlottige toestand te overtuigen en vernietigde hij dit besluit. Tevens gaf hij bevel aan de H. Agent van de Nationale Bank een som van 500.000 fr. ter beschikking van de Stad te stellen.

Te 11 uur, op zondag 19 mei, greep dan een nieuwe bijeenkomst plaats van de in stad zijnde Raadsleden en plaatsvervangers alsook van verschillende notabelen.

M. Feys zag zich verplicht af te zien van de functie van schepen, tengevolge van zijn drukke bezigheden en M. Smissaert aanvaardde M. Feys te vervangen. Tevens wordt beslist, ingaande op de vingerwijzingen van de HH. Baels en Vander Poorten, twee techniekers HH. Van Coillie en Boudolf, de eerste voor de ravitaillering, de tweede als advokaat met de functie van Schepen te bekleden, en er wordt overeengekomen, dat eerlang een nieuwe vergadering zal gehouden worden om gebeurlijk die voorlopige toestand te bestandigen.

Middelerwijl wordt de stad altijd door maar gebombardeerd.

De havengeul heeft het erg te verduren alsook de Visserskaai, Langestraat en Capucienestraat.

Uit het feit dat de bommen op alle stadsgedeelten terecht komen mag stout weg worden afgeleid, dat het er hier niet zo zeer om gaat oorlogsdoeleinden te niet te doen maar wel om schrik aan te jagen, hetgeen waarin ten slotte onder alle opzichten geslaagd wordt.

Van de paniek die door het bommenwerpen ontstaat, maken dieven gebruik om in de "Uniprix" en omliggende gebouwen tot plundering over te gaan ; ook op sigaren- en drankwinkels heeft het uitschot het gemunt, en zelfs wijnkelders hebben het te verduren.

Alle bombardementen aangeven is ongedaan werk : dit is inderdaad nagenoeg onmogelijk. Nochtans mogen wij niet nalaten enkele woorden te reppen over de weergaloze vernieling van het hart van de stad, dat door de Duitse radiouitzending van daags nadien, woensdag 22 mei, aangeduid werd al het "Jodenkwartier" dat doelmatig getroffen werd.

Gebruik makend van hetzelfde systeem als dit het geval was twee dagen te voren te Doornik, worden door de Duitse bombarderingsvliegtuigen een ganse reeks explosieve bommen op de verschillende stadskwartieren geworpen rond 18U30. Kort daarop, wanneer iedereen nog in de gekozen schuilplaats vertoeft, wordt met ontzetting vastgesteld dat de ganse middenstad in vlam staat. Van aan de Wittenonnenstraat tot aan de St. Paulusstraat staat de Kapellestraat in vlam. Ook in de Christinastraat, St. Paulus- en Ooststraten woedt de brand in volle hevigheid. Het Leopoldpark is als met brandbommen bezaaid. Het postgebouw wordt tevens bedreigd doch kan van vernieling gevrijwaard worden. De grote magazijnen "Uniprix", "Ville de Londres", "Savelkoul", "Grand Bazar Parisien" en al de aanpalende huizen en inrichtingen, zoals het "Hotel de la Marine", worden de prooi der vlammen.

Van de magazijnen "A l'Innovation" brandt het dak volledig weg. Dank zij de tussenkomst van Hollandse soldaten uit Breda kunnen de branden in de Christinastraat spoedig overmeesterd worden.

De brandweer spant bovenmenselijke pogingen in om het onheil te bestrijden en te beperken. Door het feit dat de Duitsers de leiding van Bocqwater in de Ardennen afgesloten hebben moet water worden gepompt uit de honderden meters afgelegen Oude Handelsdokken en uit de vijver van het Leopoldpark, hetgeen de brandbestrijding geenszins in handwerkt. De vrees voor verdere vernieling noopt de H. Burgemeester er toe hulp in te roepen van de brandweerkorpsen van Brugge, Blankenberge, Nieuwpoort en Wenduyn. Door de gezamenlijke krachtinspanningen kan uiteindelijk tegen de morgen een uitbreiding van de ramp in het zogezegde "Jodenkwartier" worden belet. Intussen is ook het gebouw van de Nationale Bank in de Kaaistraat de prooi der vlammen geworden. Trots het bestendig bombarderen zetten de brandweermannen heldhaftig hun beschermingswerk voort. Niet minder dan 31 woon- en winkelhuizen gingen door die beschieting in de vlammen op, terwijl 19 volledig beschadigd en 9 gedeeltelijk geteisterd werden.

Rond hetzelfde uur werden aan de Vuurtorenwijk 17 huizen volledig vernield en 14 gedeeltelijk beschadigd, terwijl benzinetanks in brand geworpen werden aan de visserijhaveninstellingen.

Opmerkenswaardig is dat die zware aanval betrekkelijk weinig slachtoffers vergde, namelijk 12 doden en 6 gekwetsten, hetgeen toe te schrijven is aan het feit, enerzijds, dat het overgroot gedeelte onzer bevolking de stad verlaten had en, anderzijds, dat de mensen bijtijds een schuilplaats hadden opgezocht.

Terwijl onze brandweermannen op woensdag 22 mei nog bezig zijn met branden te bestrijden, die eerst soms uren en uren nadien uitbarsten, wordt onze stad, die ononderbroken door vijandelijke vliegers bestookt wordt, bezocht door Z.K.H. Prins Karel, vergezeld van zijn Ordonnands-Officieren HH. Baron Goffinet en Baron de Maere d'Aertrijcke. Tevens wordt de stadsoverheid die bestendig ten stadhuize zetelt met dit hoog bezoek vereerd en tekenen onze Doorluchtige bezoekers het gulden boek dat, helaas, zes dagen later, zal verloren gaan bij de brand van het stadhuis. Het hoeft niet verzwegen, dat dit blijk van sympathie en belangstelling vanwege de Prins Karel aan bestuur en inwoners nieuwe moed schonk.

Daags nadien vernamen we dat bij K.B. van 21 mei H. Serruys tot Burgemeester werd benoemd in vervanging van H. Dr. Moreaux.

Ter voorkoming van uitbreiding van nieuwe branden welke regelmatig hier en daar in de verschillende middenstadsgedeelten opdagen, wordt in de Kapellestraat tijdelijke een bestendige brandweermacht gehouden om aldus iedere nieuwe haard van brand in de kiem te kunnen stikken.

Bij vaststelling van het watergebrek en tevens ter bescherming tegen gebeurlijke bommenscherven nemen alle in stad gebleven inwoners nu de voorzorg zand in huis te halen en nemen ze zelfs de vroeger altijd voorgeschreven maatregel, de keldergaten met zakken zand af te bakenen.

Waren de branden uiteindelijk beperkt tot op het minimum van gevaar, weldra zouden wij met nog zwaarder onheilen hebben af te rekenen.

Machteloos als wij stonden tegen de niets ontziende stuka's en andere Messerschmidt's, smachtte de gebleven bevolking alleen naar het einde van de slachting. De vijandelijke vliegtuigen dalen soms tot op minder dan honderd meter om de bommen af te werpen of om de vluchtende mensen te bestoken. Geen schot gaat van hier uit, geen geallieerde vlieger is te ontwaren om de vernietiging vande Koningin der badsteden te beletten. En toch komen de vijandelijke vliegeniers ononderbroken in grote getalle meestal van overzee om de stad in haar gehele uitgestrektheid op haar grondvesten te doen beven en talrijke onschuldigen onmeedogend gevoelig moreel en physisch te treffen. Dat het vliegveld, de kazerne, de haven, het station zouden bestookt worden, zou te begrijpen zijn, gezien het doel van die instellingen ! Maar dat de onschuldigen weerloze burgerbevolking in haar heiligste bezit dusdanig ten onder gebracht wordt roept om wraak.

Nauwelijks waren we bekomen van de schrikken van 21e mei of een ander ramp kwam een van de voornaamste takken van de Oostendse bedrijvigheid gevoelig treffen. Op 24e in de namiddag werden drie van de bijzonderste hotels (Plage, Splendid, Beau Rivage) langs de Albert I Wandeling ten gronde vernield, inbegrepen het tot hospitaal ingerichte, van het Rood-Kruis voorziene "Hotel de La Plage", waar talrijke gekwetsten en personeel als slachtoffer vielen van die misdadige aanval. Ook de badinstellingen gelogen onder de wandeling werden erg beschadigd. Spijts alle inspanningen van onze brandweerdienst brandde het hulphospitaal samen met de nevenstaande hotels en villa's ten gronde af en liet een 40-tal slachtoffers als bilan.

Ook het burgerlijk hospitaal wordt met brand onnen bedeed doch door het tijdig en doelmatig optreden kon de brand er worden vermeden. Intussen ontving onze stad 't bezoek van afgevaardigden van de gemeentebesturen van Ingelmunster, Isegem, en omstreken, die kwamen informeren waar er, te onzent voedingsvoorraden, van welke aard ook, voorhanden waren.

Aldaar was de toestand al even rooskleurig. Hauden wij hier met ononderbroken bomaanvallen af te rekenen, daar werden de weiden belegd met duizenden en nog tienduizenden vluchtelingen aan wie de allereerste zorgen van hygiëne ontbraken en die tevens gebrek leden aan de meest onontbeerlijke voedingsstoffen. Het was voor die landgenoten een overgroot geluk, dat zij de ganse voorraad aan opgelegde vissoorten van de streek konden aanwerven, dit voor honderduizenden frank.

Onder die noodlottige omstandigheden kwam een ganse trein met personeelsleden van de Ministeries en hun familie, die reeds enkele dagen geleden onze stad hadden aangedaan, alhier terug, de doortocht naar Frankrijk afgesneden zijnde !

En dit te midden van de meest hevige onophoudende beschietingen uit de lucht. Gelukkig voor die mensen, en ook voor ons, slaagden wij er in die belangrijke schaar ongelukkigen uit het gevaar te brengen door ze per tram te evacueren op het geenszins blootgestelde Wenduïne.

Tegelijkertijd hadden wij zorg te dragen voor de ontelbare vluchtelingen, die geen onderdak konden vinden in de omliggende gemeenten en aldus om zo te zeggen in dichte massa's ononderbroken bleven vertoeven in de schuilplaatsen. Voorwaar we beleefden alles behalve rooskleurige toestanden en moesten tevens voorzien in de behoeften van eigen diensten. Kortom de verwarring uit die wantoestanden steeg ieder ogenblik in de meest ruime mate en het was onder alle opzichten te hopen dat spoedig een einde er aan kwam in de ene of andere zin.

En wat dan gezegd van de alles ontzenuwende in de verschillende stads gedeelten geplaatste "alarm-signalen", die de komst van de vliegtuigen moesten verwittigen en de mensen er van berichten dat ze best ergens een onderkomen zouden zoeken. Het gebeurde vaak dat de huiltonen van de ene signaalpost het einde-alarm verkondigden, terwijl het geluid van een andere sirene eventjes het begin-alarm liet kenen ! Aldus wisten de alhier verblijvenden dikwerf niet waaraan zich eigenlijk te houden, te meer daar die sluikmoordenaars meestal van overzee kwamen en de lading reeds dood en vernieling had gezaaid vóór dat hun tegenwoordigheid gesignaleerd werd ! Het was dan ook met een zucht van verlichting dat de staatsgenoten vernamen, dat een einde gesteld werd aan dit alles ontzenuwende alarm-systeem.

Het hoeft zeker niet herinnerd dat de bevoorrading aan drinkwater, gas en elektriciteit ettelijke malen, nu eens in die wijk dan in een andere moest worden stopgezet uit oorzaak van de schade door de springtuigen aan de moerleidingen teweeggebracht. Maar toch werden die herstellingen gewoonlijk op zulde wijze uitgevoerd dat de onderbreking op haar minimum werd beperkt. Nochtans zagen we onze verplicht, wegens het dreigend brandgevaar tengevolge van de herhaalde beschietingen de gasdistributie vanaf 21 mei volledig buiten dienst te stellen. Ze werd eerst op 16 juni hervat.

Reeds van 19 mei, was ten andere, de toevoer van Bocqwater totaal gesperd, de aanvoerleidingen door de vijand gecontroleerd zijnde. Gelukkig konden wij de bevolking nog in zekere mate helpen door, echter niet drinkwater, vaartwater in de leidingen te steken, welke noodtoestand tot 3 juli geduurd heeft.

Wat de elektriciteit betreft de bedeling er van kon ononderbroken doorgaan tot op 27 mei 's namiddag, om opnieuw in zwang te komen na 24 uren.

Wat er eveneens niet weinig toe bijdroeg om de gemoedstoestand van de bevolking een harde slag toe te brengen, waren de talrijke somtijds aangedikte verhalen van uitgeweken landgenoten en ook wel eens militairen, die zich soms dan ook nog aan een of ander vergrijp bezondigden.

Terzelfdertijd moest worden zorg gedragen dat ook de openbare wegen niet belemmerd bleven met de puinen van de vernielde eigendommen, zodat een gedeelte van het personeel van alle stadsdiensten daadwerkelijk daartoe aan 't werk moest worden gesteld.

Een speciale dienst voor vluchtelingen werd op voet gesteld met de medewerking van het personeel der officiële scholen, dat vrijgekomen was, tengevolge het sluiten van alle scholen de dag dat Hitler ook ons land aan zijn veroveringszucht prijsgaf. Zoals reeds gezegd werden onze toevallige stadsgenoten zonder verwijl overgebracht naar de verschillende randgemeenten waar ze minder aan oorlogsgevaar waren blootgesteld of bij middel van de tramdiensten naar de strek over de Yzer gevoerd.

Middelerwijl nemen van af 25 mei de beschietingen nog in hevigheid toe. Op die zaterdag is het de nieuwe vissershaven waarop de vijand zijn woede bot viert. De reeds erg geteisterde vismijn wordt met een nieuwe reeks bommen begoten zodat tal van pakhuizen totaal verwoest worden. Tevens worden een menigte aldaar staande met benzine of mazout gevulde citernewagens in brand geschoten, zodat de vlammen torenhoog ten hemel stijgen en de donkere rookwolken zeewaarts drijven.

Nagenoeg tezelfdertijd heeft ook een aanval plaats op de gebouwen ter overzijde van het visserijdok waarbij al de met deze nijverheid betrekking hebbende inrichtingen de prooi van de vlammen werden.

Ook de middenstad krijgt opnieuw een ruim aandeel en de brandweer moet op niet minder dan een vijftal plaatsen in de verschillende stads gedeeltes optreden om uitbreiding van het alles vernielende vuur te voorkomen.

Op straat ziet men bijna niemand. Men vreest immers familie of eigendom niet meer terug te vinden wanneer men terugkomt ! Eenieder blijft thuis om desnoods hulp te kunnen bieden aan familie en gebuurs. Op zondagmorgen 26 mei vertrekken alle militaire vrachtauto's die sedert een paar dagen langsheen de gevels van de huizen geplaatst en onder de bomen in het park verscholen werden ; dit is een werkelijke ontlasting voor de bewoners van die kwartieren ten overstaan van het bommengevaar dat de tegenwoordigheid van die wagens biedt. Inmiddels wordt de stad in al haar onderdelen verder door de vijand bestookt.

Zoals overeengekomen op 18 mei en trots al de moeilijkheden van het ogenblik wordt de gemeenteraad opgeroepen tegen zondag 26 mei te 10 uur.

In het jaarverslag over 1940 lezen wij dienaangaande :
"Alle raadsleden, hun plaatsvervangers en een zeker aantal notabelen werden er op uitgenodigd.
Er werd vastgesteld dat van de raadsleden, alleen de HH. Feys, Devriendt, Smiessaert, Serruys, Vanhoutte en Deboos aanwezig waren, terwijl M. Van Caillie bij het leger was.

"Het oproepen van de plaatsvervangers liet de tegenwoordigheid alhier vaststellen van : Mevr. Vroome-Demulder J., HH. Pilaeis Jozef, Hespel Jan, en Willaert August, voor de liberale groep ; MM. Duyver Georges, Dyserynck Déairé, Poupaert Louis, en Vervaeke Alfons, voor de katholieke partij ; benevens Mevr. Verbrugge-Demey G., van de socialistische groep, wegens ziekte belet aanwezig te zijn.

Bij de 7 raadsleden en de 9 plaatsvervangers werden 9 notabelen gevoegd met name : HH. Boudolf Oswald, Courtens Willy, Daniels André, Friedrich Karel, Kesteloot August, Simar André, Van Coillie Leon, Van Mierlo Constant, Dr. Vanwijndaele Octaaf.

Allen legden de eed af door de wet voorgeschreven, en werden als raadslid aangesteld verklaard.

Onmiddellijk daarop ging de vergadering over tot de verkiezing van de wd. Schepenen en de Heren Devriendt, Smissaert, Van Coillie en Boudolf werden verzocht in die hoedanigheid de eed af te leggen."

Met benepen hart gingen wij 's namiddags van zondag 26 mei het hoofdkwartier van 't leger te St. Andries opzoeken. Welke gelukkige mensen waren toch die Bruggelingen. Midden de markt ontwaarden wij een roomijswagen juist zoals bij ons in volle seizoen. Ware het niet van de talrijke militairen die wij op de baan ontmoetten, zeker zouden we gedacht hebben dat het wee, dat ons aan de kust overkwam, eigenlijk maar een nare droom was. Spoor van oorlog hier? Niets, bepaald niets ! Des te beter.

Maar wat zou het bij ons zijn wanneer we terug te Oostende zouden komen ?

Ellende hier, vertwijfeling daar, treurnis overal !

In het hoofdkwartier werd ons gemeld dat de sectie bij dewelke wij de te bespreken quaesties moesten afhandelen sedert korte tijd te Oostende gevestigd was in de "Bon Pic", Zeedijk, Mariakerke.

Aldaar werden wij ontvangen door Generaal Glorie, die ons wist mee te delen dat de haven van Oostende, aan het gebruik waarvan verzaakt geweest was uit reden van de talrijke bombardementen, opnieuw voor het militair verkeer zou opengesteld worden en, terwijl wij daar bezig waren ter bespreking van de algemene toestand van de stad, werden een paar oversten van de loodsdienst aangemeld, ten einde er gezamenlijk de te treffen maatregelen te overwegen. Niet veel zou daarvan nochtans in huis komen !

De ganse 27 mei zou vernieling en terreur in de grootste mate stijgen met de totale verwoesting van het stadhuis als toppunt, de nacht van de capitulatie.

Reeds kort over 8 uur 's morgens waren vliegeniers van langs zee, op geringe hoogte, boven het Palace Hotel gevlogen en hadden bommen gelost die terecht kwamen in de Conscience school. Aldaar waren talrijke jongelingen ondergebracht geworden, die in dichte massa het slachtoffer werden van die laffe aanval. Resultaat ? 21 doden en een 40-tal zwaar gekwetsten. (1)

Op alle stadsgedeelten zonder uitzondering kwamen steeds explosief en brandbommen terecht.

(1) Het betrof hier een aanval met stuka-vliegtuigen (N.V.D.R.)

O.a. te kwart over 8 vielen twee bommen vóór de ingangen van de stadsboekerij en vernielden het trapgat, alle toegang tot het gebouw belettend. Een drietal uur later viel een brandbom op een aanpalens huis. Bij gebrek aan water kon niet geblust worden en de brand deelde zich mede aan de boekerij, die de prooi der vlammen werd. Daarbij ging de ganse boekenschat - niet minder dan 30 duizend banden - verloren, alsmede de vele en interessante historische documenten, die verder dan tot 1830 teruggingen. Niets werd gespaard zodat Oostende thans bijna zonder historische documenten staat, gezien ook de rijke verzameling van een particulier uitbrandde. De waarde van hetgeen bij die ramp verloren ging, is, zelfs benaderend, niet te schatten!

In de Oudenburgsteenweg, in de Breedene steenweg, in de Handelstraat, in de Esplanade straat, in de Nieuwlandstraat, in de Stuiverstraat, in de Zwaluwenstraat, in de Landbouwerstraat, in de Leffingestraat, in de Dr. Verhaeghestraat, in de Rentenierstraat, in de Frère Orbanstraat, in de Caïrostraat, in de Hospitaalstraat, in de Edith Cavellstraat, in de Spoorwegstraat, in de Adolf Buylstraat, in de Vlaanderenstraat, in de Vindictivelaan, enz., enz., overal, de ganse stad door, werden bommen gezaaid.

Sommigen hadden de indruk dat de Duitsers er zelf op uit waren ook het stadhuis te treffen, bij zover dat beslist werd 's namiddags de deuren van 't stadhuis dicht te houden, om mensenlevens niet nutteloos bloot te stellen.

Over middag en later was het beurt aan eigendommen in de Jozef II straat, in de Karel Janssenslaan, in de IJzerstraat, op het Hazegras, in de Kerkstraat, in de Capucienenstraat, in de Langestraat, in de St. Niklaasstraat, in de Hendrik Serruyslaan, in de Leffingestraat, in de Thourout Steenweg, in de Maagdengang, in de Viaductgang, in de Spotgang, in de Hennepstraat, in de Wagenstraat, in de Ieperstraat, enz. om geheel of gedeeltelijk geteisterd te worden.

De kerk van het Hazegras wordt door brandbommen geteisterd doch de brand wordt spoedig overmeesterd.

Dezelfde namiddag wordt de tussenkomst van de brandweer vereist in het zeestation waar ganse treinen in brand staan, het restaurant is ingeschoten en het dak van het gebouw in lichtelaaie.

Kort na middernacht wordt de brandweer opgeroepen voor brand in de toren van 't stadhuis, ook de eigendommen ten Oosten van het Wapenplein vatten vuur. Trots alle bemoeiingen is aan het blussen van het vuur geen uitslag te bekomen, de uitbreiding er van is te snel, water schiet te kort en tevens komen de vliegeniers, benevens het werpen van bommen, met hun boordwapens, de redders bestoken tijdens hun heldenwerk.

Het instorten van de toren deelt het vuur mede aan het Hotel City Bourse, vormende de hoek der Kerk- en Breidelstraten. Van daar uit zet het vuur zich over aan de gebouwen beiderzijde van de laatstgemelde straat, waarvan alleen hier en daar slechts nog stukken zwart gerookte muren wankelend stand houden.

Wat hierbij aan waarden verloren ging is niet beschrijven. Alle administratieve documenten werden door het vuur vernield en, op weinig na ging de ganse collectie aan prachtige schilderijen van de meest beroemde artiesten (meer dan 400 tableau's en etsen) met inbegrip van de waardevolle verzameling van Meester Baron James Ensor en van oud Burgemeester Van Iseghem, in de vlammen op.

Door de zorgen van een paar medeburgers konden maar enkele schilderijen uit de brand gered worden, helaas bitter weinig in vergelijking met wat verloren ging !

Zonder te spreken van de talrijke niet te herstellen, verloren gegane boekenschat en oorkonden, mag de waarde van de vernielde schilderijen, etsen, gravures en beeldhouwwerken geraamd worden op ruim 4 miljoen frank, waarde 1939.

Van de volledige verzamelingen wetten en Koninklijke Besluiten - "Pasinomie" - "Pasicrisie" - "Pandestes" - "Bevolkingsregisters" - "Akten van den Burgerlijken Stand" - bleef slechts een hoopje as over !

En die vernieling gebeurde nagenoeg op 't ogenblik dat Z.M. de Koning besloot tot het sluiten van de Wapenstilstand over te gaan !

Het bestuur zag zich aldus noodgedwongen verplicht tijdelijk zijn intrek te nemen in een afhankelijkheid van de brandweerdienst om daags nadien de lokalen van de Meisjesberoepsschool en enkele dagen daarop de vertrekken van het zo pas voltooide Gerechtshof tot voorlopig stadhuis in te richten.

Niettegenstaande het nakend staken van de strijd op ons grondgebied, verwaarloosde de onmeedogende vijand niets om druk, vrees en schrik aan te jagen bij de bevolking. Overal wordt door hen verder dood en vernieling gezaaid. De ganse morgen van 28 mei door worden overal bommen geworpen. Tegen 13 uur betreden de eerste vijandelijke troepen, rijk uitgedost, het grondgebied van de stad. Te 15 uur wordt de Burgemeester bij de stadscommandant uitgenodigd om er de onderrichtingen te ontvangen. Rond 16 uur zweven Duitse vliegtuustellen boven de stad en - als om de kroon op 't werk te stellen - lossen, uit geringe hoogte, hun volle lading op de in opmarsch zijnde troepen, die ze waarschijnlijk voor vijandelijke genomen hadden ! Het hoeft niet gezegd dat talrijke vijanden daarbij het leven lieten, terwijl ook een zestal medeburgers als onschuldige slachtoffers vielen.

DOOD EN VERNIELING

Gedurende de korte tijdruimte begrepen tussen 10 en 28 mei, maar vooral sedert 19 mei, heeft de stad, oneindig veel geleden, dit zowel aan de beide haveninstellingen en buitenwijken als aan de kom - en vooral aan de kom - zelf. Niet minder dan 127 branden werden waargenomen tussen 19 en 28 mei, waarvan 27 tengevolge van bombardementen en 100 ingevolge brandbommen.

De talrijke projectielen, explosief en brandbommen, die op ons grondgebied uitgegoten werden brachten het volgend bruto resultaat :

Uitgebrand	219 huizen
Volledig beschadigd	167 huizen
Gedeeltelijke id.	480 huizen

daarbij niet gerekend de staatsgebouwen (Nationale Bank, Werkplaatsen, Spoorwegen, Bureau's van de Marine, die ten gronde uitgebrand werden = het Kaaistation, de Staatsmarineschool : zwaar geteisterd = het Krijgsgasthuis, de instelling Godtschalck, de Kazerne, het Goederenstation, enz. licht beschadigd) en deze de stad toebehorende (Het Stadhuis, de Bibliotheek en de Van Nesteschool, volledig uitgebrand = de Vismijn, de Dekenij der Hoofdkerk en de hoofdkerk zelf, de Albertschool, de Consciencschool, erg getroffen = en de gebouwen van de Bepplantingsdienst, de Albertschool, de School Vuurtoren, de Vercamerschool, de Koninklijke Schouwburg, het onvormstation Vuurtoren, de Pompierskazerne Vuurtoren, enz. betrekkelijk lichtgehavend).

Al die stoffelijke schade kan echter verholpen worden. Wat erger is zijn de menige slachtoffers, die hierbij het leven inschoten of voor de rest van hun leven de gevolgen van hun kwetsuren zullen moeten dragen.

Het aantal slachtoffers dat op ons grondgebied de bijand ten prooi viel kan als volgt samengevat worden :

Gedood :	Vreemdelingen - 126 (waarvan 44 militairen)
	Oostendenaars - 34
	Niet geïdentificeerd - 6

166

Gekwetsten :	zwaar - 77
	lichte - 19

Algemeen besluit

We mogen dit overzicht niet eindigen zonder hulde te brengen aan de moed waarmede de, gedurende die treurige dagen, alhier gebleven bevolking die harde beproeving heeft doorstaan.

Tevens weten wij welgemeend dank aan het ganse stadspersoneel, aan de Brandweren van Brugge, Blankenberge, Nieuwpoort en Wenduyne, en de soldaten van Breda, die, hun plicht getrouw, trots alle gevaren ons kloekmoedig ter zijde hebben gestaan om de orde te helpen handhaven, de talloze branden te bestrijden, de noodzakelijke herstellingen uit te voeren en de goede gang van de diensten dag en nacht te verzekeren. We zouden aan onze plicht te kort schieten moesten wij hier geen dankbare hulde brengen aan Prins Karel, die de stad in die droevige dagen zo moreel steunde en vooral aan Z.M. de Koning die tijdig een einde wist te stellen aan de al te ongelijke en hopeloze strijd, die onder meer zou hebben geleid tot de volledige vernieling van onze geliefde stad.

Gedaan te Oostende, de 11 augustus 1948

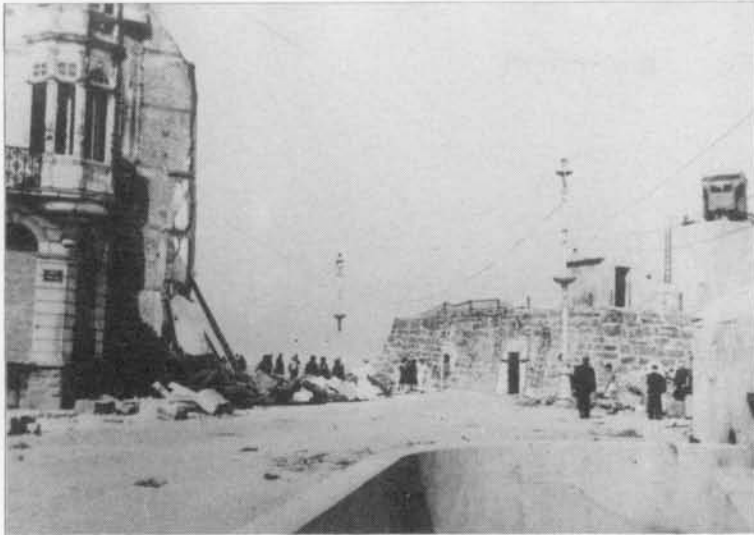
M. Surmont
Stadssecretaris

H. Serruys
Burgemeester

OOSTENDE MEI 1945

(Duitse verdedigingswerken)

Wat er overbleef van de
Kursaal-bunkers.

De reuzeschuilplaats voor het Kommandantur
(Hotel du Parc, Marie-Joséplein).

Nabij de Visserskaai: prikkeldraad, betonpalen
en mitrailleursest om de toegang tot de
binnenstad te beletten.

JAARLIJKSE VEILING

De jaarlijkse veiling van "De Plate" heeft in 1985 voor de 13e maal plaats op donderdag 31 januari a.s. Al wie stukken wilt laten veilen gelieve dit vóór vrijdag 18 januari schriftelijk nede te delen aan O. VILAIN, Rogierlaan 38, bus 11, Oostende. Komen in aanmerking : Boeken, brochures, tijdschriften, programma's, affiches, prenten, plannen, kaarten, enz. in verband met Oostende of de kuststreek. Breekbare stukken komen niet in aanmerking ! De leden worden verzocht de stukken de avond zelf van de vergadering (31 januari) tussen 19u en 20u af te geven. Let wel : niet vooraf ingeschreven stukken komen niet in aanmerking. Komen eveneens niet in aanmerking tijdschriften na 1980 uitgegeven.

O.V.

PLATE-INDEX 1984

Zoals elk jaar verschijnt ook nu weer een handige inhoudstafel en index op de voorbije Plate-jaargang. U kunt ze bestellen door 100 fr. te storten op rekening nr. 750-9109554-54 van De Plate met vermelding "Index 1984". U kunt ze ook bekomen in de museumshop. Vermoedelijke verschijningsdatum : 2e week van januari.

N.H.

ROUWBEKLAG

Het is met droefheid dat wij het overlijden vernomen hebben van ons steunend lid, de heer Prosper VANDENBERGHE. Met zijn verdwijnen verandert er iets in het Oostends leven, voor wat de zeevisserij betreft. Jarenlang was hij de noeste werker die rond en om de Stedelijke Vismijn beweging bracht. Met de uitgaven van "Het Nieuwsblad van de Kust" tot voor een jaar en heden nog met "Het Visserijblad" en de "Belgisch Nederlandse zeemansalmanak" was hij iemand die veel voor de vissersmilieu betekent heeft. Wij bieden mevr. S. Vandenberghe en familie onze oprechte gevoelens van deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM
voorzitter

DIT IS HET LAATSTE NUMMER

Dit is het laatste nummer van de jaargang 1984. Binnen enkele dagen zullen de leden, welke in regel zijn met hun lidgeld 1985 reeds het januari-nummer ontvangen.

KALENDER 1985 : Zoals bij de vorige 4 jaren zullen de leden samen met hun januari-nummer een kalender ontvangen, met als thema Oostende 1900-1910. Wij danken van ganser harte het Grafisch Bedrijf LAMMAING die deze kalender gratis voor onze leden schonk. Zoals de vorige jaren is het een zeer verzorgde uitgave.

IN DIT NUMMER

blz. 2 : W. DEBROCK : Haven-Oostende en Engelse aanwezigheid;
blz. 18 : M. MESSIAEN : Huldeboek André BONNEZ;
blz. 19 : O. VIALIN : Afscheid van de oude "PLATE"
blz. 20 : De meidagen 1940;
blz. 32 : Oostende 1945 (fototekst.)

TEKSTOVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE
